Влада — Радам!

Голос України

Газета Верховної Ради Української РСР ◆ № 108 ◆ Четвер, 6 червня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ПОКЛОНІННЯ ЧУДУ

Коли народився Христос, пастухи побачили його і поклонилися.
Коли читач Святого Письма ще не дожив до власних дітей — це місце здається йому літературною натяжкою. Ну, справді: чому це раптом ті пастухи узяли та й поклонилися? Дитина як дитина, щойно народилася, у пелюшках лежить, ще спробуй здогадатися, дівчинка воно чи хлопчик...
Нічого, колись читач підросте й зрозуміє, що якраз тут Писання не фальшивить жодною літерою, бо «...нічого кращого немає, як тая мати молодая з своїм дитяточком малим...»
Ось чому ті пастухи й поклонилися. І якщо це все-таки дивина, то дивина — одвічна.

Фото Івана ТИТАРЕНКА.

ПРЕЗИДЕНТ СРСР Михайло Горбачов відбув учора з Москви в Осло. У норвезькій столиці він виступить з традиційною лекцією лауреата Нобелівської премії миру. Як відомо, ця висока міжнародна нагорода була присуджена йому в 1990 році за видатний внесок у справу миру. Разом з тим — це робочий візит Президента СРСР в Норвегію, в рамках якого відбудеться радянсько-норвезька зустріч на найвищому рівні. Після завершення перебування в Норвегії М. Горбачов вирушить з коротким робочим візитом у Швецію.

УЧОРА в генеральному консульстві Чеської і Словацької Федеративної Республіки у Києві пройшла прес-конференція. На ній відбулося знайомство українських журналістів з Генеральним консулом ЧСФР у Києві Робертом Гаренчаром, який розповів про себе і свою родину. Потім представники Чеської і Словацької Федеративної Республіки розповіли про хід переселення чехів і словаків, які мешкали у районах, що постраждали від аварії на Чорнобильській атомній станції, до ЧСФР. Вони відповіли на всі запитання журналістів.

В ЛУЦЬКУ в урочистій обстановці відкрився фестиваль співанної поезії та авторської пісні «Оберіг»-91, співорганізатором якого є редакція газети «Голос України».

ЧОРНА ІКРА... А З ЯКИМ ХЛІБОМ?

Вечірнє засідання 4 червня

Парламент знову кинувся навздогін за часом. Треба ж «узаконювати» те, що вже давно у тій чи іншій формі існує в країні і республіці. Я вже не кажу про весь цивілізований світ, де найбільш поширена форма економічної діяльності — акціонерні товариства. Отже, у першому читанні було схвалено Закон УРСР «Про акціонерні товариства та інші види господарських товариств».

Сказавши «А», треба казати і «Б». Проголосивши Концепцію переходу до ринкової економіки (а ринок неможливий без конкуренції, яку забезпечать різні форми власності), парламент прицілився вибити ще одну цеглину з підмурків такого монстра, як державна монополія. Так, без акціонерної форми власності неможливий процес роздержавлення. Великі підприємства, металургійні комбінати, шахти, хімічні, машинобудівні гіганти не можна роздержавлювати інакше, ніж через створення акціонерних товариств.

Це також, як свідчить світовий і наш дореволюційний досвід, практично єдина економічна форма концентрації, швидкого об'єднання капіталу, для здійснення якихось великих проектів. Може, це звучатиме як сарказм, але хочуть чи не хочуть цього депутати, а доведеться повертатися до витоків і запозичувати досвід діяльності дореволюційних російських акціонерних товариств, які домінували в промисловості. Від свого минулого нікуди не дінешся. Тим більше, від світлого минулого.

Для обговорення цього законопроекту виступити записалися п'ять депутатів. Не густо. Згадаймо черги біля мікрофонів і довжелезні списки бажаючих виступити, коли обговорювали якісь політичні питання або навіть і економічні закони, але з яскраво вираженим політичним підтекстом (хоча б той же Закон про власність).

Про що це свідчить? Відповідь дав у своєму виступі О. Барабаш, який навів приклад із своїх студентських років, коли його запросили в гості до однієї заможної родини і господиня збентежила студента запитанням: «Ви чорну ікру з яким хлібом полюбляєте — з білим чи чорним?». Депутат зізнався, що він і тепер нічого не зможе відповісти по суті запитання, не кажучи вже про студентські роки. Чому? Він не «обізнаний з проблемою», оскільки бутербродами з чорною ікрою не ласує щодня, поперемінно намазуючи її на окрайць то чорного, то білого хліба.

У схожій ситуації, підкреслив О. Барабаш, опинилася і наша Верховна Рада, коли мудрує над законами про цінні папери, біржі, акціонерні товариства. Що поробиш, але майже ні в кого немає знань і, головне, досвіду, достатніх, щоб уточнити всі нюанси і деталі таких законів. Залишається одне: вчитися, вчитися і ще раз вчитися.

На цьому ж засіданні депутати прийняли ще один важливий Закон — «Про арбітражний суд в Українській РСР». Професіоналізм депутата В. Шишкіна, який доповідав з приводу цього Закону, давно вже викликає в колег повагу, тому якихось особливих зауважень у них не було.

Відчувши смак до законотворення, депутати наприкінці засідання приступили до розгляду ще одного проекту Закону — «Про громадські об'єднання в Українській РСР».

Мені особисто здається, що рік тому обговорення подібного документа проходило б не в такій зваженій і діловій обстановці. Пристрасті вихлюпувалися б через край. Що трапилося: парламентарії втомилися? Чи стали розсудливішими? Чи, може, прислухалися до заклику М. Поровського, який, процитувавши Вольтера, звернувся до колег наслідувати принципи геніального мислителя: «Я не поділяю поглядів цієї людини, але віддам життя за те, щоб вона мала можливість їх вільно висловити».

Важко відповісти однозначно. Хоча можна зробити скидку на те, що це все-таки перше читання законопроекту і його будуть ще доробляти й переробляти. Подивимося, які будуть пристрасті, коли Закон прийматимуть остаточно.

А запитань з приводу цього проекту було більш ніж досить. Хтось не погоджувався з тим, кому надавати право законодавчої ініціативи, а кому законодавчої пропозиції. В іншого депутата викликало сумнів формулювання про недопустимість створення громадських об'єднань, які б у будь-якій протизаконній формі порушували територіальну цілісність держави. Начебто є законна форма порушення територіальної цілісності України. Були й натяки на плагіат з відповідних законів Прибалтійських республік.

Одне слово, шановні читачі, нам з вами доведеться набратися терпіння: один із серії законів, які гарантуватимуть наші політичні права, буде ще доопрацьовуватися. Що ж поробиш — більше чекали.

Леонід БРОВЧЕНКО,
економічний оглядач «Голосу України».

ТАКТИКА ЗАМІСТЬ СТРАТЕГІЇ

Ранкове засідання 5 червня

Депутати вислухали привітання голови Комісії Верховної Ради УРСР у питаннях екології та раціонального природокористування М. Залудяка з Всесвітнім днем охорони навколишнього середовища, погодилися з пропозицією голови Комісії з питань чорнобильської катастрофи надіслати офіційний протест МАГАТЕ, яка опублікувала перекручений звіт про те, що Україна і Білорусія в чотири рази перебільшують оцінку наслідків аварії на ЧАЕС, і приступили до обговорення проекту Закону УРСР «Про внесення змін і доповнень до Конституції (Основного Закону) Української РСР».

Ситуації, в якій сьогодні опинилась Україна, її владні структури знизу догори, не позаздриш. Конституція республіки, що проголосила суверенітет і прийняла ряд відповідних законів, явно застаріла, її положення не відповідають дійсності, суперечать законним актам, а нового Основного Закону нема і невідомо, коли він буде. Як невідомо й те, як же діяти в таких умовах, наприклад, виконавчій владі від Кабінету міністрів до виконкомів на місцях, які чи не найгостріше відчувають наслідки «війни законів». А «війна» та вже дається взнаки і на внутріреспубліканському рівні.

Відбулися зміни й в державному устрої — відновлена Кримська АРСР, автономне утворення, яке діє поки що в основному на підставі голих декларативних заяв-побажань політиків і бажань людей, а не законів. Є й інші нагальні проблеми.

І, здається, народні депутати нарешті зрозуміли, що в своїх нерідко безплідних і несуттєвих дискусіях вони не встигають за часом. На засіданнях після перерви присутні вже більше чотирьохсот чоловік, а отже, шанс на те, що колективний розум прийме досконаліші закони, підвищується.

Суть запропонованих змін і доповнень до чинної Конституції зводиться до приведення її статей у відповідність до раніше прийнятих рішень. А воно, на думку депутатів В. Шишкіна (Кіровоградщина), В. Симоненка (Одещина), має відбутися в трьох основних напрямах. По-перше, в житті Рад, яке мало б регулюватися Законом про Ради і місцеве самоврядування, але не регулюється. По-друге, Раду Міністрів реорганізовано в Кабінет міністрів, чий механізм співпраці і координування виконавчої влади на місцях не відпрацьовано, а це викликає відомий «параліч влади». По-третє, законно не оформлені ні статус відновленої КрАРСР, ні міра розмежування компетенції та владних і управлінських її повноважень і відповідних повноважень загальноукраїнських.

У житті Рад головна претензія до запропонованих змін у тому, що, на думку В. Симоненка, М. Гришка (Чернігівщина) та інших, обмежуються права представницьких органів на місцях. «Жорстка структура підпорядкування Рад вибиває ініціативу з рук, ускладнює роботу щодо виконання наших рішень, прийнятих з урахуванням місцевої ситуації», — заявив В. Симоненко. «Запропонована зміна до статті 85, яка передбачає неможливість для депутатів місцевих Рад бути працівниками виконкомів, не відповідає статті 51 Закону про Ради, в якій говориться, що це можливо. Прийняття подібного пункту викличе необхідність переобирати близько 3 тисяч членів виконкомів на місцях», — заявив М. Гришко. Викликало критику й положення про надання Президії Верховної Ради права скасовувати рішення місцевих Рад. Це — прерогатива Конституційного суду, запевняли депутати, а В. Шишкін цілком резонно парирував, що той суд невідомо коли буде, а працювати треба щодня.

В обговоренні положення про Кабінет міністрів та його компетенцію теж зійшлися в суперечці ті, хто відстоює більшу самостійність на місцях, і ті, хто виступає за жорстку систему підпорядкування управлінської влади. Так, наприклад, віце-прем'єр К. Масик пропонував запровадити подвійне підпорядкування місцевих виконкомів — і відповідній Раді, і Кабінетові міністрів. Депутати ж побачили в цьому обмеження ролі місцевого самоврядування.

З Кримською АРСР взагалі виникла майже патова ситуація. Кримська влада сама свій статус не визначає, закони і Конституцію не приймає, бо чекає свого узаконення від парламенту України, а парламент цього не врахував і чекає, що кримчани визначаться самі. Депутат Г. Демидов (КрАРСР) запропонував створити парламентський комітет для розподілу повноважень і компетенції КрАРСР й УРСР, а депутат С. Головатий (Київ) побачив у цьому «методологічну помилку», повернення до сталінського підходу в творенні держави, бо, на його думку, держави творяться знизу, волею народів, а не згори, рішенням законодавчої влади. Знову виникла дискусія про статус КрАРСР: чим їй бути — республікою в республіці чи автономією з обмеженими державними правами. І, як на мене, істина в ній лежить десь посередині. Бо не можна не зважати на думку депутатів П. Мовчана та І. З[illegible]ця (обидва — Київ), що поява Кримської республіки може викликати зростання сепаратистських настроїв в інших регіонах, але не можна й ігнорувати думку кримчан, які на своєму референдумі більшістю виступили за відновлення історичної справедливості, про що й говорили депутати від Криму Г. Демидов, Г. Ванєєв та інші.

Обговорення і суперечки тривали. Але, на мій погляд, депутати все-таки не звернули увагу на слова доповідача про зміни і доповнення до Конституції В. Шишкіна, який мотивував їх тільки необхідністю осучаснити чинний Основний Закон і більше нічим. Бо, справді, не можна жити за Конституцією, якій не відповідають нові закони. Але правий і депутат І. Заєць, який назвав цей процес лише тактикою, тоді як потрібно займатися стратегією — швидше розробити й прийняти нову Конституцію нової суверенної України.

Отже, головна законотворча робота попереду, і депутатам справді пора не бігти за часом, а спробувати його випередити.

Володимир СКАЧКО,
парламентський кореспондент «Голосу України».

ГОЛОС УКРАЇНИ

Засновник — Верховна Рада Української РСР

◆

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:

УРСР, 252047
Київ, вул. Нестерова, 4

◆

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:

приймальня — 446-92-11

Відповідальний секретар — 446-72-63

Завідуючий корсіткою — 446-60-22,

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

◆

Рукописи не рецензуються і не повертаються.

◆

Індекс 60955

Тираж 166.300

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

◆

Газета виходить 5 разів на тиждень. У вівторок на 8 сторінках, у середу, четвер, п'ятницю та суботу — на 16 сторінках

Закон Української Радянської Соціалістичної Республіки

ПРО СВОБОДУ СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

Розділ I.
Загальні положення

Стаття 1. Завдання Закону

Завданнями цього Закону є:

гарантування права на свободу совісті громадянам Української РСР та здійснення цього права;

забезпечення відповідно до Конституції Української РСР Декларації про державний суверенітет України та норм міжнародного права, визнаних Українською РСР, соціальної справедливості, рівності, захисту прав і законних інтересів громадян незалежно від ставлення до релігії;

визначення обов'язків держави щодо релігійних організацій;

визначення обов'язків релігійних організацій перед державою і суспільством;

подолання негативних наслідків державної політики щодо релігії і церкви;

гарантування сприятливих умов для розвитку суспільної моралі і гуманізму, громадянської злагоди і співробітництва людей незалежно від їх світогляду чи віровизнання.

Стаття 2. Законодавство Української РСР про свободу совісті та релігійні організації

В Українській РСР усі правовідносини, пов'язані із свободою совісті і діяльністю релігійних організацій, регулюються законодавством Української РСР.

Законодавство Української РСР про свободу совісті та релігійні організації складається з цього Закону та інших законодавчих актів Української РСР, виданих відповідно до нього.

Стаття 3. Право на свободу совісті

Кожному громадянину в Українській РСР гарантується право на свободу совісті. Це право включає свободу мати, приймати і змінювати релігію або переконання за своїм вибором і свободу одноособово чи разом з іншими сповідувати будь-яку релігію або не сповідувати ніякої, відправляти релігійні культи, відкрито виражати і вільно поширювати свої релігійні або атеїстичні переконання.

Ніхто не може встановлювати обов'язкових переконань і світогляду. Не допускається будь-яке примушування при визначенні громадянином свого ставлення до релігії, до сповідання або відмови від сповідання релігії, до участі або неучасті в богослужіннях, релігійних обрядах і церемоніях, навчання релігії.

Батьки або особи, які їх замінюють, за взаємною згодою мають право виховувати своїх дітей відповідно до своїх власних переконань та ставлення до релігії.

Здійснення свободи сповідувати релігію або переконання підлягає лише тим обмеженням, які необхідні для охорони громадської безпеки та порядку, життя, здоров'я і моралі, а також прав і свобод інших громадян, встановлені законом і відповідають міжнародним зобов'язанням Української РСР.

Ніхто не має права вимагати від священнослужителів відомостей, одержаних ними при сповіді віруючих.

Стаття 4. Рівноправність громадян незалежно від їх ставлення до релігії

Громадяни Української РСР є рівними перед законом і мають рівні права в усіх галузях економічного, політичного, соціального і культурного життя незалежно від їх ставлення до релігії. В офіційних документах ставлення громадянина до релігії не вказується.

Будь-яке пряме чи непряме обмеження прав, встановлення прямих чи непрямих переваг громадян залежно від їх ставлення до релігії, так само як і розпалювання пов'язаних з цим ворожнечі й ненависті чи образа почуттів громадян, тягнуть за собою відповідальність, встановлену законом.

Ніхто не може з мотивів своїх релігійних переконань ухилятися від виконання конституційних обов'язків. Заміна виконання одного обов'язку іншим з мотивів переконань допускається лише у випадках, передбачених законодавством Української РСР.

Стаття 5. Відокремлення церкви (релігійних організацій) від держави

В Українській РСР здійснення державної політики щодо релігії і церкви належить виключно до відання Української РСР.

Церква (релігійні організації) в Українській РСР відокремлена від держави.

Держава захищає права і законні інтереси релігійних організацій; сприяє встановленню відносин взаємної релігійної і світоглядної терпимості й поваги між громадянами, які сповідують релігію або не сповідують її, між віруючими різних віросповідань та їх релігійними організаціями; бере до відома і поважає традиції та внутрішні настанови релігійних організацій, якщо вони не суперечать чинному законодавству.

Держава не втручається у здійснювану в межах закону діяльність релігійних організацій, не фінансує діяльність будь-яких організацій, створених за ознакою ставлення до релігії.

Усі релігії, віросповідання та релігійні організації є рівними перед законом. Встановлення будь-яких переваг або обмежень однієї релігії, віросповідання чи релігійної організації щодо інших не допускається.

Релігійні організації не виконують державних функцій.

Релігійні організації мають право брати участь у громадському житті, а також використовувати нарівні з громадськими об'єднаннями засоби масової інформації.

Релігійні організації не беруть участі у діяльності політичних партій і не надають політичним партіям фінансової підтримки, не висувають кандидатів до органів державної влади, не ведуть агітації або фінансування виборчих кампаній кандидатів до цих органів. Священнослужителі мають право на участь у політичному житті нарівні з усіма громадянами.

Релігійна організація не повинна втручатися у діяльність інших релігійних організацій, в будь-якій формі проповідувати ворожнечу, нетерпимість до невіруючих і віруючих інших віросповідань.

Релігійна організація зобов'язана додержувати вимог чинного законодавства і правопорядку.

Стаття 6. Відокремлення школи від церкви (релігійних організацій)

Державна система освіти в Українській РСР відокремлена від церкви (релігійних організацій), має світський характер. Доступ до різних видів і рівнів освіти надається громадянам незалежно від їх ставлення до релігії.

Не допускається обмеження на ведення наукових досліджень, у тому числі фінансованих державою, пропаганду їх результатів або включення їх до загальноосвітніх програм за ознакою їх відповідності чи невідповідності положенням будь-якої релігії або атеїзму.

Громадяни можуть навчатися релігійного віровчення та здобувати релігійну освіту індивідуально або разом з іншими, вільно обираючи мову навчання.

Релігійні організації мають право відповідно до своїх внутрішніх настанов створювати для релігійної освіти дітей і дорослих навчальні заклади і групи, а також проводити навчання в інших формах, використовуючи для цього приміщення, що їм належать або надаються у користування.

Викладачі релігійних віровчень і релігійні проповідники зобов'язані виховувати своїх слухачів у дусі терпимості і поваги до громадян, які не сповідують релігії, та до віруючих інших віросповідань.

Розділ II.
Релігійні організації в Українській РСР

Стаття 7. Релігійні організації

Релігійні організації в Українській РСР утворюються з метою задоволення релігійних потреб громадян сповідувати і поширювати віру і діють відповідно до своєї ієрархічної та інституційної структури, обирають, призначають і замінюють персонал згідно із своїми статутами (положеннями).

Релігійними організаціями в Українській РСР є релігійні громади, управління і центри, монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), духовні навчальні заклади, а також об'єднання, що складаються з вищезазначених релігійних організацій. Релігійні об'єднання представляються своїми центрами (управліннями).

На інші організації, утворені за релігійною ознакою, дія цього Закону не поширюється.

Стаття 8. Релігійна громада

Релігійна громада є місцевою релігійною організацією віруючих громадян одного й того ж культу, віросповідання, напряму, течії або толку, які добровільно об'єдналися з метою спільного задоволення релігійних потреб.

Держава визнає право релігійної громади на її підлеглість у канонічних організаційних питаннях будь-яким діючим в Українській РСР та за її межами релігійним центрам (управлінням) і вільну зміну цієї підлеглості.

Повідомлення державних органів про утворення релігійної громади не є обов'язковим.

Стаття 9. Релігійні управління і центри

Релігійні управління і центри діють на підставі своїх статутів (положень), що реєструються у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Релігійні організації, керівні центри яких знаходяться за межами Української РСР, можуть керуватись у своїй діяльності настановами цих центрів, якщо при цьому не порушується законодавство Української РСР.

Не регламентовані законом відносини держави з релігійними управліннями і центрами, в тому числі й тими, що знаходяться за межами Української РСР, регулюються відповідно до домовленостей між ними і державними органами.

Стаття 10. Монастирі, релігійні братства і місії

Релігійні управління і центри мають право відповідно до своїх зареєстрованих статутів (положень) засновувати монастирі, релігійні братства, місіонерські товариства (місії), які діють на підставі своїх статутів (положень), що реєструються у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Монастирі та релігійні братства можуть бути утворені також у порядку, передбаченому цим Законом для утворення релігійних громад, з реєстрацією їх статутів (положень).

Стаття 11. Духовні навчальні заклади

Релігійні управління і центри відповідно до своїх зареєстрованих статутів (положень) мають право створювати духовні навчальні заклади для підготовки священнослужителів і служителів інших необхідних їм релігійних спеціальностей. Духовні навчальні заклади діють на підставі своїх статутів (положень), що реєструються у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Громадяни, які навчаються у вищих і середніх духовних навчальних закладах, користуються правами і пільгами щодо відстрочення проходження військової служби, оподаткування, включення часу навчання до трудового стажу в порядку і на умовах, встановлених для студентів та учнів державних навчальних закладів.

Стаття 12. Статути (положення) релігійних організацій

Статут (положення) релігійної організації, який відповідно до цивільного законодавства визначає її правоздатність, підлягає реєстрації у порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

Статут (положення) релігійної організації приймається на загальних зборах віруючих громадян або на релігійних з'їздах, конференціях.

Статут (положення) релігійної організації повинен містити відомості про:

1) вид релігійної організації, її віросповідну приналежність і місцезнаходження;

2) місце релігійної організації в організаційній структурі релігійного об'єднання;

3) майновий стан релігійної організації;

4) права релігійної організації на заснування підприємств, засобів масової інформації, інших релігійних організацій, створення навчальних закладів;

5) порядок внесення змін і доповнень до статуту (положення) релігійної організації;

6) порядок вирішення майнових та інших питань у разі припинення діяльності релігійної організації.

Статут (положення) може містити й інші відомості, пов'язані з особливостями діяльності даної релігійної організації.

Статут (положення) релігійної організації не повинен суперечити чинному законодавству.

Документи, які визначають віросповідну діяльність, вирішують інші внутрішні питання релігійної організації, не підлягають реєстрації в державних органах.

Стаття 13. Релігійна організація — юридична особа

Релігійна організація визнається юридичною особою з моменту реєстрації її статуту (положення).

Релігійна організація як юридична особа користується правами і несе обов'язки відповідно до чинного законодавства і свого статуту (положення).

Стаття 14. Реєстрація статутів (положень) релігійних організацій

Для одержання релігійною громадою правоздатності юридичної особи громадяни, в кількості не менше десяти чоловік, які утворили її і досягли 18-річного віку, подають заяву та статут (положення) на реєстрацію до виконавчого комітету обласної, Київської і Севастопольської міських Рад народних депутатів, а у Кримській АРСР — до уряду Кримської АРСР.

Релігійні центри, управління, монастирі, релігійні братства, місії та духовні навчальні заклади подають на реєстрацію статут (положення) до державного органу Української РСР у справах релігій.

Орган, який здійснює реєстрацію, в місячний термін розглядає заяву, статут (положення) релігійної організації, приймає відповідне рішення і не пізніш як у десятиденний термін письмово повідомляє про нього заявників.

У необхідних випадках орган, який здійснює реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій, може зажадати висновок виконавчого комітету місцевої Ради народних депутатів, а також спеціалістів. У цьому разі рішення про реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій приймається у тримісячний термін.

Перевищення встановленого цим Законом терміну прийняття рішень про реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій може бути оскаржено до суду в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством Української РСР.

Зміни і доповнення до статутів (положень) релігійних організацій підлягають реєстрації в тому ж порядку і в ті ж терміни, що і реєстрація статутів (положень).

У разі необхідності в розгляді питання про реєстрацію статуту (положення) можуть брати участь з дорадчим голосом представники релігійної організації.

(Продовження на 6-й стор.)

ЖИВЕМО НАВІТЬ ГІРШЕ, НІЖ ПРАЦ

Хто є хто

ДОРОГУНЦОВ СЕРГІЙ ІВАНОВИЧ, Суворовський виборчий округ № 229, що на Одещині. 1929 року народження, українець, член КПРС, закінчив Київський держуніверситет імені Т. Шевченка, юрист; Академію суспільних наук при ЦК КПРС, доктор економічних наук, професор.

Голова ради по вивченню продуктивних сил УРСР Академії наук України.

— Головна мета і мотиви вашої діяльності як народного депутата України?

— Свою мету я вбачаю в тому, щоб зробити життя кожної нашої людини щасливим, заможним і мирним, хоча це завдання й здається нереальним. Ми не можемо навіть зберегти той рівень, який мали, а суспільство то повільно, то прискорено йде донизу, падає життєвий рівень. А підвищення цін від 2 квітня за рішенням союзного уряду і за згодою нашого республіканського керівництва — це справжня трагедія для нашого народу: за межею виживання опинилися навіть так звані «середні» прошарки населення. Тому нашому парламенту і мені теж треба негайно розробити і втілити певні заходи, щоб врятувати цих людей: багатодітні сім'ї, пенсіонерів, інвалідів, учнів, студентів. Коли у нас тут виступає прем'єр-міністр, то обговорення обмежується тільки запитаннями до нього. Мене дивує, що Верховна Рада жодного разу серйозно не обговорила соціально-економічний стан республіки і не знайшла вихід для поліпшення справ. Єдине, що було зроблено, це спільна заява більшості й опозиції. Але до кого це звернення? На кого розраховане? Навіщо?

— А уряд у нас, на ваш погляд, який!

— Він мене дивує своєю слабкою діяльністю. Минуло вже півроку з того часу, як В. Фокін попросив кредит довіри, а уряд тільки формується. Коли ж він почне працювати?

— Сергію Івановичу, я вас послухав і не розумію, чому вас називають «ортодоксальним комуністом»!

— Я належу до партії комуністів і хочу сказати, що навіть сьогодні, коли твердять, що наша партія правляча, а вона фактично вже не правляча, комуністи, так би мовити, плуга пруть, а деякі інші просто люблять виступати на мітингах і нічого не роблять для добробуту народу. Я — комуніст, але разом з усіма хочу зробити все, щоб людям жилося краще.

— Усім запам'ятався ваш різко антипрезидентський виступ. Чому ви бачите в президентові диктатора!

— Я так вважаю тому, що, по-перше, невідомо, хто буде обраний президентом. По-друге, президент стає фактично диктатором і підпорядковує через свого віце-президента навіть одну з провідних палат парламенту — палату представників, яка буде затверджувати найвищі службові посади в республіці. По-третє, такий стан — це крок назад від того рівня демократії, якого ми досягли. Одна справа, коли людей на посади обирають, інша — коли призначають. Тоді на цю Верховну Раду всі й дивитися не будуть, бо не залежатимуть від неї. Усі служитимуть президентові, а яким цілям служитиме президент — важко сказати.

— Що ви хотіли б побажати своїй сім'ї, яким би хотіли бачити власне сімейне життя!

— У нас дружна сім'я і за сьогоднішніми масштабами завелика: двоє дітей, двоє онуків. У нас усе добре, окрім тих незручностей, які спіткали увесь наш народ: з кожним днем усе важче купувати необхідні продукти, одяг для дітей, для себе. Ви ж, певно, читали в «Комсомолці», як одягають наших депутатів...

— А коли дідусь Сергій бавиться з он
ває про парл
лії», власне
читаєте онука

— Внучата
і я, на жаль,
ми зустрічаю
й приходжу
або ще або
коли випадаю
ни, то я із з
таю їм казки.
мірою й забу
повірте: мені
дуже важко.
я не можу зр
обхідного, щ
краще. А наш
слуговують.
ми запевняли
гано том
мо. Поті
цюємо, так
живемо не гі
ємо. Але все
живемо, особ
ки, набагато
цюємо. Та й
ли...

Волод

Телеграфним рядком з Дніпропетровська

Багато захотіли!

На складі гірничо-збагачувального комбінату в Орджонікідзе нагромадилося понад сто тисяч тонн марганцю, який не знаходить ринку збуту. А торгувати ним з закордонними споживачами гірникам не дозволяє Мінмет СРСР. Хоч мова йде не про бартерний обмін на товари: орджонікідзевці, розбагатівши подумки на десять мільйонів доларів, домовилися про купівлю за рубежем заводу-модуля для переробки м'ясо-молочної продукції та обладнання для випуску цегли, черепиці і цементу з місцевої сировини.

Тролейбус власного виробництва

З громадським транспортом зараз сутужно. Дніпропетровськ в останні роки майже не одержує нових трамваїв і тролейбусів, Але з'явилася надія виготовляти власні: виробниче об'єднання «Південний машинобудівний завод», на чолі з народним депутатом УРСР Л. Кучмою та чехословацький концерн «ЧКД-Траціє», заснували спільне підприємство по випуску сучасних тролейбусів, салони яких розраховані на 240 пасажирів.

Хороша влада, та не наша!

В самісінькому центрі Дніпропетровська тимчасово розташовувалася база міськкоопторгу. Зараз для неї знайшли інше місце, а на звільненому майданчику дозволили будувати гуртожиток технологічному технікуму. Однак міськкоопторг у супрязі з облспоживспілкою раптом заходився тут самочинно зводити власний об'єкт — подейкують, що ледве не гаражі для начальства. Що б це, зрештою, не було, але справ в іншому: несподівані «господарі» не вважають за потрібне слухатися Кіровську районну Раду, яка безрезультатно намагається передати майданчик технікуму.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Погляд на подію

Бутафорія чи початок відродження

7—9 червня в Запоріжжі відбудеться Всеукраїнський фестиваль народного мистецтва «Хортиця», присвячений 500-літтю козацтва.

Головна його відмінність від минулорічних святкувань — фестиваль офіційний. Отже, в Совутиній балці на Хортиці зберуться тисячі людей. У п'ятницю ввечері вони стануть глядачами видовища «Січ Запорозька». Передуватиме йому врочистий хід учасників від майдану напроти обкому компартії через півміста до славного острова. Місцеві газети устами різних функціонерів уже давно застерігають, щоб ніхто, боронь Боже, не перетворив це свято на політичну акцію. Якщо простіше: бояться жовто-синіх прапорів, гострих промов з приводу грубого порушення Закону про мови в УРСР на Запоріжжі, а новоспечений секретар міськкому компартії Віктор Козич навіть наполягав, аби оргкомітет фестивалю заборонив виконання гімну «Ще не вмерла Україна»... Та оргкомітет пропозицію ідеолога залишив поза увагою.

А фестиваль має непогану програму: великі театралізовані дійства, концерти на стадіоні «Металург» (за участю Софії Ротару, Дмитра Гнатюка, Анатолія Солов'яненка, Василя Зінкевича, Назарія Яремчука, Оксани Білозір та ін.), «Козацьке коло» на Хортиці, ярмарки, виставки. Такого свята, обіцяють запорізькі газети, на Запоріжжі ще не було. Хочеться вірити. Та яке свято в нас обходиться без ложки дьогтю? Вже більше тижня киплять пристрасті довкола одного з ключових моментів — освячення каменя на місці козацької церкви, котру передбачається відновити на Хортиці. Деякі керівні особи бажали б, аби камінь освячував митрополит Філарет. Але обласна звітно-виборна конференція ТУМу «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка прийняла спеціальну заяву, де міститься рішучий протест проти цього. А міська організація ТУМу, доповнюючи обласну, вважає, що юридичне і канонічне право освячувати закладання козацького храму має лише УАПЦ.

Зважаючи на неспокійну обстановку, освячення, здається, домовилися перенести на осінь.

Звичайно, фестиваль «Хортиця» — помітна подія в культурному житті регіону. Та недарма члени Товариства української мови ставляться до нього настороженo. Чи не чергова це показуха, в дусі минулих часів? Бутафорне козацьке містечко з'явиться на три дні і зникне. А в Запоріжжі чиновники як чинили спротив всьому українському, так і чинитимуть після фестивалю. ТУМ, до речі, досі не має власного кутка, досі в місті немає школи з українською мовою викладання, залишилась єдина україномовна газета, більше десяти років ремонтують краєзнавчий музей...

І все ж побажаємо успіху фестивалеві, та згадуймо, що ми браття, козацького роду. Не тільки у свято, а й щодня.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».
Запоріжжя.

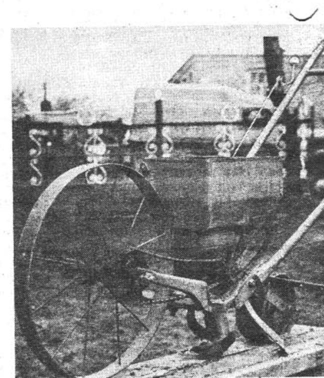
Зверніть увагу!

НА ЗГАДІ
ПРО «ЗАЛІЗНИЙ

Був час, наприкінці 20-х — на початку 30-х років, коли недавні «вороги-імперіалісти» допомагали поставити на ноги наше, понівечене війнами та революціями, сільське господарство. Тоді й з'явилася на Україні сільськогосподарська техніка, яку привозили зарубіжні спеціалісти. Згодом усе згинуло у вирі боротьби з «ворогами народу».

А сівалка, виписана поштою (був же селянський сервіс!), служить у Краснопілках, що на Вінниччині, дотепер, переживши свого господаря. Користується вже музейним експонатом фірми «IRON AGE» («Залізний вік») майже
цювати
волення.
як у аптеці
зручна і по
господарстві
поновити
зв'язки. Мо
існує фі
якої виб
валці. А ні
сотні інших
що їх сільс
реманент з
кожен укра
чи орендар.

Юр
спеціальн
дент «Го
Вінницьк

Україна і світ

ВІД АНТОНОВИЧІВ — ДО НОБЕЛЯ

Вперше за всю післяжовтневу історію двом громадянам України, підкреслюю, на Україні, вручено міжнародну приватну премію. І це дуже символічно, зокрема в період роздержавлення. Подія відбувалася в Київському Будинку вчителя, де колись Центральною Радою проголошувалися наші державні засади. І ця деталь мені здається також прикметною.

Винуватцями велелюдного зібрання стали Іван Дзюба та Валерій Шевчук. Цими днями їм вручено премію Фундації Омеляна та Тетяни Антоновичів. Власне, обнародувано і вручено грамоти, премію — по 5 тисяч американських доларів — вони одержать по приїзді до США.

В Україні завжди знаходилися добродії, котрі щедро офірували на розвиток наукової думки, літератури, мистецтва. Подружжя Антоновичів — одне з таких. Переживши вигнання, випробування, визнання, десять років тому вони заснували свою родинну премію, щоб підтримати й репрезентувати українство на міжнародному рівні. Нині цієї родинної шаноби Антоновичів удостоєно 18 лауреатів: дев'ять — у галузі літературознавчої науки, дев'ять — на терені літератури і мистецтва. У 1975 році лауреатом премії став Василь Стус за збірку «Палімсести». Але й досі невідомо, чи дійшла ця звістка до пермського табору. 1989 рік позначений іменем Ліни Костенко. Проте премію їй було вручено лише через два роки. І то за межами України.

Нині, перетнувши мости між островами українськості, премія Фундації Антоновичів прийшла на Україну. Іван Дзюба удостоївся її за свій вагомий внесок в українську літературознавчу науку, зокрема за літературно-критичний нарис «У всякого своя доля», Валерій Шевчук — за роман-триптих «Три листки за вікном».

На урочистостях виступили члени міжнародного жюрі Фундації, народні депутати республіки, члени пен-клубу, лауреати.

— Є багато способів прислужитися спільній справі, своєму народові, — сказав Павло Мовчан, — один з них — йти від премії Антоновичів до премії Нобеля.

А чому б і ні?

Катерина КІНДРАСЬ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

Коротко

НА ДНІПРІ ЩЕ МОЖЛИВ

Знайти ліки для тяжкохворого Дніпра — таку мету поставили перед собою учасники творчого круїзу «Тур-Дніпро-91». Протягом 10 днів провідні екологи, економісти, містобудівники республіки, рухаючись теплоходом від Києва до Херсона, працюватимуть над пр
ня ріки. Ці
закортить
ру з тією ж

Лідія
власний
«Голосу
Черкаси

...МО НАВІТЬ ГІРШЕ, НІЖ ПРАЦЮЄМО

Хто є хто

...к звані ...населен- ...рламенту ...айно роз- ...ні заходи, ...одей: ба- ...нерів, ін- ...тів. Коли ...ем'єр-мі- ...ня обме- ...ннями до ... що. Вер- ...разу сер- ... соціаль- ...республі- ... для по- ...е, що бу- ...на заява ... Але до ... На кого

... ваш по-

... своєю ... Минуло ...часу, як ...едит до-

віри, а уряд тільки формується. Коли ж він почне працювати?

— Сергію Івановичу, я вас послухав і не розумію, чому вас називають «ортодоксальним комуністом»!

— Я належу до партії комуністів і хочу сказати, що навіть сьогодні, коли твердять, що наша партія правляча, а вона фактично вже не правляча, комуністи, так би мовити, плуга пруть, а деякі інші просто люблять виступати на мітингах і нічого не роблять для добробуту народу. Я — комуніст, але разом з усіма хочу зробити все, щоб людям жилося краще.

— Усім запам'ятався ваш різко антипрезидентський виступ. Чому ви бачите в президентові диктатора!

— Я так вважаю тому, що, по-перше, невідомо, хто буде обраний президентом. По-друге, президент стає фактично диктатором і підпорядковує через свого віце-президента навіть одну з провідних палат парламенту — палату представників, яка буде затверджувати найвищі службові посади в республіці. По-третє, такий стан — це крок назад від того рівня демократії, якого ми досягли. Одна справа, коли людей на посади обирають, інша — коли призначають. Тоді на цю Верховну Раду всі й дивитися не будуть, бо не залежатимуть від неї. Усі служитимуть президентові, а яким цілям служитиме президент — важко сказати.

— Що ви хотіли б побажати своїй сім'ї, яким би хотіли бачити власне сімейне життя!

— У нас дружна сім'я і за сьогоднішніми масштабами завелика: двоє дітей, двоє онуків. У нас усе добре, окрім тих незручностей, які спіткали увесь наш народ: з кожним днем усе важче купувати необхідні продукти, одяг для дітей, для себе. Ви ж, певно, читали в «Комсомолці», як одягають наших депутатів...

— А коли дідусь Сергій бавиться з онуками, він забуває про парламентські «баталії», власне депутатство! Ви читаєте онукам казки!

— Внучата мої ще маленькі, і я, на жаль, дуже рідко з ними зустрічаюся. Коли я йду й приходжу додому, то вони або ще або вже сплять. Але коли випадають вільні хвилини, то я із задоволенням читаю їм казки. Отоді я певною мірою й забуваю про все. Але повірте: мені як політику це дуже важко. І саме тому, що я не можу зробити всього необхідного, щоб їм жилося краще. А наші люди цього заслуговують. Нас десятиріччями запевняли: ми живемо погано том... о погано ...цюємо. Пот... ...оворили: ... працюємо, так і живемо, або живемо не гірше, ніж працюємо. Але все це неправда: ми живемо, особливо останні роки, набагато гірше, ніж працюємо. Та й раніше так жили...

Вів бесіду
Володимир СКАНЯ.

...одію

...ок відродження

...аїнський ...свячений

...тралізо- ...ерти на ...за учас- ...тра Гна- ...уяненка, ...Назарія ... Білозір ...оло» на ...иставки. ...ть запо- ...поріжжі ... вірити. ...бходить- ...ю? Вже ...ь прист- ... з клю- ...вячення ...озацької ...бачаєть- ...иці. Де- ...кали б, ... митро- ...обласна ...еренція ...ні Т. Г. ... спеці- ...ться рі- ... цього. ... ТУМу, ...у, вва- ...канонїч- ... закла-

дання козацького храму має лише УАПЦ.

Зважаючи на неспокійну обстановку, освячення, здається, домовилися перенести на осінь.

Звичайно, фестиваль «Хортиця» — помітна подія в культурному житті регіону. Та недарма члени Товариства української мови ставляться до нього насторожено. Чи не чергова це показуха, в дусі минулих часів? Бутафорне козацьке містечко з'явиться на три дні і зникне. А в Запоріжжі чиновники як чинили спротив всьому українському, так і чинитимуть після фестивалю. ТУМ, до речі, досі не має власного кутка, досі в місті немає школи з українською мовою викладання, залишилась єдина україномовна газета, більше десяти років ремонтують краєзнавчий музей...

І все ж побажаємо успіху фестивалеві, та згадуймо, що ми браття, козацького роду. Не тільки у свято, а й щодня.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».
Запоріжжя.

...т

...—ДО НОБЕЛЯ

...истецтва. ...а — од- ... вигнан- ...ання, де- ...заснува- ...ію, щоб ...ентувати ...одному ...іної ша- ...тоєно 18 ...у галузі ...и, де- ...ератури ...оці лау- ... Василь ...мсести». ...и дійш- ...мського ...начений ... Проте ...ю лише ...а межа- ...

...сти між ...і, пре-

мія Фундації Антоновичів прийшла на Україну. Іван Дзюба удостоївся її за свій вагомий внесок в українську літературознавчу науку, зокрема за літературно - критичний нарис «У всякого своя доля», Валерій Шевчук — за роман-триптих «Три листки за вікном».

На урочистостях виступили члени міжнародного жюрі Фундації, народні депутати республіки, члени пен-клубу, лауреати.

— Є багато способів прислужитися спільній справі, своєму народові, — сказав Павло Мовчан, — один з них — йти від премії Антоновичів до премії Нобеля.

А чому б і ні?

Катерина КІНДРАСЬ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».

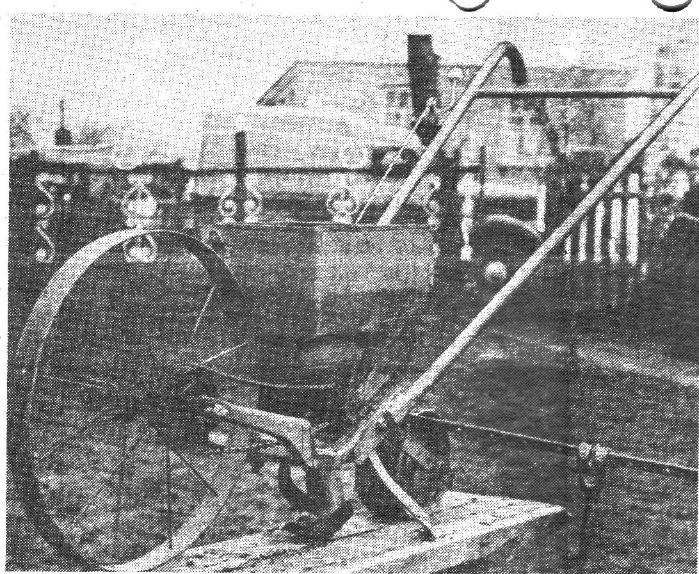
Зверніть увагу!

НА ЗГАДКУ ПРО «ЗАЛІЗНИЙ ВІК»

Був час, наприкінці 20-х — на початку 30-х років, коли недавні «вороги-імперіалісти» допомагали поставити на ноги наше, понівечене війнами та революціями, сільське господарство. Тоді й з'явилася на Україні сільськогосподарська техніка, яку привозили зарубіжні спеціалісти. Згодом усе згинуло у вирі боротьби з «ворогами народу».

А сівалка, виписана поштою (був же селянський сервіс!), служить у Краснопілках, що на Вінниччині, дотепер, переживши свого господаря. Користується вже музейним експонатом фірми «IRON AGE» («Залізний вік») майже все село. «Працювати ...ій — од... ...адоволення, ...е просто ...чно, як у аптеці». Справді, річ зручна і потрібна в кожному господарстві. То чому б не поновити давно загублені зв'язки. Може, й донині існує фірма, «візитка» якої вибита на сівалці. А ні, то знайдуться сотні інших зарубіжних фірм, що їх сільськогосподарський реманент з радістю придбає кожен український фермер чи орендар.

Юрій НЕСТЕРЯК,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Вінницька область.

Коротко

НА ДНІПРІ ЩЕ МОЖЛИВІ КРУЇЗИ

Знайти ліки для тяжкохворого Дніпра — таку мету поставили перед собою учасники творчого круїзу «Тур-Дніпро-91». Протягом 10 днів провідні екологи, економісти, містобудівники республіки, рухаючись теплоходом від Києва до Херсона, працюватимуть над проектом відродження ріки. Цікаво: коли урядові закортить покататися по Дніпру з тією ж метою?

Лідія ТИТАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Черкаси.

Добродійність

ДІТИ ОДНІЄЇ ПЛАНЕТИ

«Діти планети — дітям Чорнобиля» — так називався фестиваль, заходи якого проходили повсюдно по Україні. А на заключний концерт ті, що могли, приїхали до Києва. На сценічному майданчику стадіону «Динамо» виступили ансамбль мандолін та гітар «Беркамен» з Німеччини, турецький ансамбль народного танцю «Гуфак», ансамбль «Карнаш» з македонського міста Скопле (Югославія), група «Гроно», співачка Лідія Сандулеса, ансамбль «Радість» (Ставропілля), київський театр-студія «Моргенштейн» та багато інших колективів. Всі учасники концерту в Києві по-справжньому відчули, що вони — діти однієї планети і що вона така ж беззахисна, як жива душа. Її треба берегти — усім разом.

Віталій ЛЕЩИНСЬКИЙ.

На знімках: учасники заключного концерту на стадіоні «Динамо».

Фото автора.

Оце так!

ПУСТИЛИ ЇЖАКА НА СОБЧАКА

12 червня ленінградці на референдумі висловлять своє ставлення до назви міста, у якому живуть. А у Чернігові це вже зроблено і засуджено акцію Ленради, схвалену самим Собчаком. Ветерани війни та праці заявили: це те, про що мріяв Гітлер! А пленум Чернігівського міськкому партії прийняв звернення, де дії ленінградців названо політичним екстремізмом і замахом на право всіх громадян СРСР мати своє минуле (очевидно, «минуле» — це тільки те, що минуло після 1917 року). Якщо у місті на Неві прислухаються до колючих резолюцій чернігівців, колишнім планам гітлерівців і нинішнім планам депутатів навряд чи доведеться збутися.

Сергій ПАВЛЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Чернігів.

БАЗАРНИЙ ДЕН...

Ціни на ринках республіки цього тижня та...
(в карбованцях)

	Київ	Херсон	Суми	
Яловичина (за кг)	12—15	9—10	8—10	
Сьинина (за кг)	15—20	7—10	8—10	
Сало (за кг)	7—8	6—7	5—6	
Сир (за кг)	8—10	8—10	6—7	
Сметана (за л)	10—12	8—12	6—8	
Мед (за кг)	40—45	30	25	
Олія (за л)	12	15	5	
Картопля (за кг)	1.5—2	2	1	1—
Цибуля (за кг)	5—6	3	3	
Огірки солені (за шт)	1—2	0.5	0,5	

ГОЛОС України

…ЄМО

…ми, він забу-
…нтські «бата-
…путатство! Ви
…язки!
…ще маленькі,
…е рідко з ни-
…Коли я йду
…му, то вони
…сплять. Але
…вільні хвили-
…оленням чи-
…ді я певною
…про все. Але
…політику це
…ме тому, що
…и всього не-
…ім жилося
…ди цього за-
…десятиріччя-
…живемо по-
…ано цює-
…ли: пра-
…ємо, або
…ніж працю-
…неправда: ми
…останні ро-
…е, ніж пра-
…ше так жи-

…ів бесіду
…СКАНЯ.

…У …ІК»

…село. «Пра-
…од …адо-
…то …чно,
…правді, річ
…в кожному
…ому б не
…загублені
…донині
…«візитка»
…на сі-
…знайдуться
…жних фірм,
…подарський
…ю придбає
…й фермер

…СТЕРЯК,
…кореспон-
…раїни».
…сть.

…РУЇЗИ

…відроджен-
…ли урядові
…я по Дніп-

…РЕНКО,
…пондент
…».

Добродійність

ДІТИ ОДНІЄЇ ПЛАНЕТИ

«Діти планети — дітям Чорнобиля» — так називався фестиваль, заходи якого проходили повсюдно по Україні. А на заключний концерт ті, що могли, приїхали до Києва. На сценічному майданчику стадіону «Динамо» виступили ансамбль мандолін та гітар «Беркамен» з Німеччини, турецький ансамбль народного танцю «Гуфак», ансамбль «Карнаш» з македонського міста Скопле (Югославія), група «Гроно», співачка Лідія Сандулеса, ансамбль «Радість» (Ставропілля), київський театр-студія «Моргенштейн» та багато інших колективів. Всі учасники концерту в Києві по-справжньому відчули, що вони — діти однієї планети і що вона така ж беззахисна, як жива душа. Її треба берегти — усім разом.

Віталій ЛЕЩИНСЬКИЙ.

На знімках: учасники заключного концерту на стадіоні «Динамо».

Фото автора.

Оце так!

ПУСТИЛИ ЇЖАКА НА СОБЧАКА

12 червня ленінградці на референдумі висловлять своє ставлення до назви міста, у якому живуть. А у Чернігові це вже зроблено і засуджено акцію Ленради, схвалену самим Собчаком. Ветерани війни та праці заявили: це, про що мріяв Гітлер! А пленум Чернігівського міськкому партії прийняв звернення, де дії ленінградців названо політичним екстремізмом і замахом на права всіх громадян СРСР мати своє минуле (очевидно, «минуле» — це тільки те, що минуло після 1917 року). Якщо у місті на Неві прислухаються до колючих резолюцій чернігівців, колишнім планам гітлерівців і нинішнім планам депутатів навряд чи доведеться збутися.

Сергій ПАВЛЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Чернігів.

БАЗАРНИЙ ДЕНЬ

Ціни на ринках республіки цього тижня такі:
(в карбованцях)

	Київ	Херсон	Суми	Луцьк	Шепетівка
Яловичина (за кг)	12—15	9—10	8—10	—	—
Сьинина (за кг)	15—20	7—10	8—10	13—15	10
Сало (за кг)	7—8	6—7	5—6	7—8	9
Сир (за кг)	8—10	8—10	6—7	5—6	6
Сметана (за л)	10—12	8—12	6—8	6—8	5
Мед (за кг)	40—45	30	25	30	25
Олія (за л)	12	15	5	—	—
Картопля (за кг)	1.5—2	2	1	1—1,2	0,9
Цибуля (за кг)	5—6	3	3	4—5	3
Огірки солені (за шт)	1—2	0.5	0,5	0,5	—

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЕНДАР

(ЧЕРВЕНЬ)

7 червня — третє знайдення голови Предтечі і Хрестителя Господнього Івана.

Утретє голову святого пророка Івана було знайдено 850 року. Під час повстання в Константинополі голову святого Івана Предтечі було перенесено до міста Емеси. Звідти, під час набігів сарацинів — у Комани, і там закопано в землю. Коли припинилися гоніння на християн, константинопольському патріарху Ігнатію під час нічної молитви у видінні було вказано місце, де поховано голову Івана. Ігнатій повідомив про це імператора, і в Команах у вказаному патріархом місці втретє знайшли голову Івана Предтечі. Її перенесли до Константинополя і там поклали в придворній церкві.

9 червня — Неділя всіх святих, в землі Руській просіявших.

Православна церква цього дня вшановує пам'ять всіх святих землі Руської, а також Московських чудотворців Кипріана, Фотія, Іони, священномученика Ферапонта, який постраждав за віру Христову в третьому столітті, святих мучеників діви Феодори та воїна Дідима, які теж загинули, але не зрадили віри.

15 червня — день святителя Никифора Сповідальника.

Святитель Никифор народився в Константинополі. Віра і готовність до подвигу сповідальника були закладені в ньому ще з дитинства. Никифор здобув блискучу богословську освіту. За часів царювання Льва IV (775—780) він став царським радником. Але життя при дворі гнітило святого. Він залишив службу і оселився подалі від людей, на березі Босфору. Тут він побудував церкву і заснував монастир. 806 року святий Никифор став Патріархом. Але новий імператор Лев V Вірменин, лютий гонитель християн, заслав святителя до монастиря в Хрисополь, а потім — на острів Проконніс у Мармуровому морі, де він і помер.

24 червня — день апостолів Варфоломія та Варнави.

Святий апостол Варфоломій — один з дванадцяти апостолів Христових. Після сходження на апостолів Святого Духу в день п'ятидесятниці разом з апостолом Пилипом проповідував Слово Боже в Сірії і Малій Азії. Загинув мученицькою смертю.

Святий апостол Варнава народився на Кіпрі в сім'ї заможних євреїв. Уперше почувши Ісуса Христа, Варнава увірував у нього як у Месію і пішов за ним. Господь вибрав його до числа сімдесяти своїх учнів, які з благовістом науки Божої розійшлися по всій землі після Воскресіння Господнього. Варнава проповідував в Антіохії, Іконії, Лістрі, Дервії. Помер в 62 році на сімдесят шостому році життя.

29 червня — день святителя Тихона, єпископа Амафунтського.

Дар чудотворця був даний святому Тихону ще в дитинстві. Він наповнював пшеницею порожні стодоли, давав життя всохлій виноградній лозі. Ставши єпископом Амафунтським, святитель Тихон терпляче трудився над викоріненням залишків язичництва на Кіпрі. Тихон зцілював немічних, навертав на шлях істини грішників, повертав розум і здоров'я біснуватим.

Він передбачив день своєї смерті, яка настала 425 року.

Підготував Валентин ЛАБУНСЬКИЙ, оглядач «Голосу України».

Світська хроніка

МАЕСТРО ШУКАЄ ЗАЙВОГО КВИТКА

У вівторок, 4 червня поточного року, опів на восьму ранку, на Центральному автовокзалі столиці України бачено відомого майстра естради Андрія Миколайчука, автора «Підпільника Кіндрата», «Піду втоплюся...» та інших шлягерів. О цій ранній порі Андрій, як звичайний радянський пасажир, судячи з усього, не мав квитка і просився, аби його взяли в автобус на Тульчин. Через якийсь час прохання маестро було задоволене, і переповнений вокзал полегшено зітхнув. Приємно, що жоден із сотень пасажирів, котрі мали щасливу нагоду бачити Миколайчука, не кинулися за автографом — мабуть, розуміли, що чоловікові ніколи.

Марко МОВЧОК.
Київ.

Навколомистецькі новини

ІТАЛІЙЦІ ЗАВОЙОВУЮТЬ ХЕРСОН

Філіал Римського інституту Данте Аліг'єрі відкрито у Херсоні. Він перший у нашій країні.

Керівники цього відомого наукового і культурного центру в Римі, який має відділення на різних континентах, пообіцяли ділову підтримку в організації філіалу ще торік, коли херсонська делегація гостювала в Італії. Їх слово виявилося твердим. Втім, саме рішення не випадкове, адже Таврія здавна торгувала з портами Апеннінського півострова, у Херсоні колись діяло італійське представництво. А нині комерційні фірми створюють на Херсонщині спільні підприємства.

У програмі діяльності філіалу — вивчення римської історії, італійської мови і культури, популяризація творчості автора «Божественної комедії». Викладачами філіалу будуть і місцеві спеціалісти-гуманітарії, музиканти, юристи і гості з Апеннін.

Володимир ГРИГОРЕНКО.
Херсонська область.

ПОГОДА

6 та 7 червня на Україні утримається нестійка погода. На більшій частині території пройде короткочасний дощ з грозами, в окремих районах сильні зливи, град, шквали 17 — 22 метри за секунду. Температура вдень 18—24.

По Києву та області сьогодні вдень короткочасні дощі, грози, в окремих районах сильні зливи, град, шквали 17 — 22 метри за секунду. Температура 20 — 24 градуси.

ПРО СВОБОДУ СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

(Продовження. Початок на 3-й стор.).

Стаття 15. Відмова в реєстрації статуту (положення) релігійної організації

У реєстрації статуту (положення) релігійної організації може бути відмовлено, якщо її статут (положення) або діяльність суперечать чинному законодавству.

Рішення про відмову в реєстрації статуту (положення) релігійної організації із зазначенням підстав відмови повідомляється заявникам письмово в десятиденний термін. Це рішення може бути оскаржено до суду в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством Української РСР.

Стаття 16. Припинення діяльності релігійної організації

Діяльність релігійної організації може бути припинено у зв'язку з її реорганізацією (поділом, злиттям, приєднанням) або ліквідацією.

Реорганізація або ліквідація релігійної організації здійснюється відповідно до її власних настанов. Реєстрація статутів (положень) новоутворених після реорганізації релігійних організацій здійснюється в порядку, встановленому статтею 14 цього Закону.

У разі порушення релігійною організацією, що є юридичною особою, положень цього Закону та інших законодавчих актів Української РСР її діяльність може бути припинено також за рішенням суду.

Розділ III.
Майновий стан релігійних організацій

Стаття 17. Користування майном, яке є власністю держави, громадських організацій або громадян

Релігійні організації мають право використовувати для своїх потреб будівлі і майно, що надаються їм на договірних засадах державними, громадськими організаціями або громадянами.

Культові будівлі і майно, які становлять державну власність, передаються організаціями, на балансі яких вони знаходяться, у безоплатне користування або повертаються у власність релігійних організацій безоплатно за рішеннями виконавчих комітетів обласних, Київської і Севастопольської міських Рад народних депутатів, а в Кримській АРСР — уряду Кримської АРСР.

Якщо культова будівля передається в користування двом чи більше релігійним громадам за їх згодою, то з кожною громадою укладається окремий договір, в якому передбачається порядок і черговість користування нею.

Культова будівля та інше майно, які становлять історичну, художню або іншу культурну цінність, передаються релігійним організаціям і використовуються ними з додержанням установлених правил охорони і використання пам'яток історії та культури.

Клопотання про передачу релігійним організаціям культових будівель і майна у власність чи безоплатне користування розглядається в місячний термін з письмовим повідомленням про це заявників.

Релігійні організації мають переважне право на передачу їм культових будівель із земельною ділянкою, необхідною для обслуговування цих будівель.

Володіння і користування землею релігійні організації здійснюють у порядку, встановленому Земельним кодексом Української РСР та іншими законодавчими актами Української РСР.

Договори про надання в користування релігійним організаціям культових та інших будівель і майна можуть бути розірвані або припинені в порядку і на підставах, передбачених цивільним законодавством Української РСР.

Самовільне захоплення культових будівель чи привласнення культового майна не допускається.

Спори з питань щодо володіння та користування культовими будівлями і майном вирішуються виконавчими комітетами обласних, Київської та Севастопольської міських Рад народних депутатів, а в Кримській АРСР — урядом Кримської АРСР. Їх рішення можуть бути оскаржені до суду в порядку, передбаченому цивільним процесуальним законодавством Української РСР.

Стаття 18. Власність релігійних організацій

Релігійні організації володіють, користуються і розпоряджаються майном, яке належить їм на праві власності.

У власності релігійних організацій можуть бути будівлі, предмети культу, об'єкти виробничого, соціального і добродійного призначення, транспорт, кошти та інше майно, необхідне для забезпечення їх діяльності.

Релігійні організації мають право власності на майно, придбане або створене ними за рахунок власних коштів, пожертвуване громадянами, організаціями або передане державою, а також придбане на інших підставах, передбачених законом.

У власності релігійних організацій може бути також майно, що знаходиться за межами Української РСР.

Релігійні організації мають право звертатися за добровільними фінансовими та іншими пожертвуваннями і одержувати їх.

Фінансові та майнові пожертвування, як і інші доходи релігійних організацій, не оподатковуються.

Релігійні організації не мають права проводити примусове обкладання віруючих.

Право власності релігійних організацій охороняється законом.

Стаття 19. Виробнича і господарська діяльність релігійних організацій

Релігійні організації у порядку, визначеному чинним законодавством, мають право для виконання своїх статутних завдань засновувати видавничі, поліграфічні, виробничі, реставраційно-будівельні, сільськогосподарські та інші підприємства, а також добродійні заклади (притулки, інтернати, лікарні тощо), які мають права юридичної особи.

Прибуток від виробничої діяльності та інші доходи підприємств релігійних організацій оподатковуються відповідно до чинного законодавства в порядку і розмірах, установлених для підприємств громадських організацій. Суми їх прибутку, які використовуються в добродійних цілях, не оподатковуються.

Будівництво культових та інших будівель релігійними організаціями здійснюється в порядку, встановленому чинним законодавством для об'єктів цивільного призначення.

Реставрація і ремонт культових будівель — пам'яток історії та культури здійснюється з додержанням установлених правил охорони і використання пам'яток історії та культури.

Стаття 20. Розпорядження майном релігійних організацій, що припинили свою діяльність

У разі припинення діяльності релігійної організації майнові питання вирішуються відповідно до її статуту (положення) і чинного законодавства.

Після припинення діяльності релігійних організацій майно, надане їм у користування державними, громадськими організаціями або громадянами, повертається його колишньому власникові.

На майно культового призначення, що належить релігійним організаціям, не може бути звернено стягнення за претензіями кредиторів.

При відсутності правонаступників майно релігійної організації, що припинила свою діяльність, переходить у власність держави.

У разі припинення діяльності релігійної організації у зв'язку з порушенням цього Закону та інших законодавчих актів Української РСР майно, що перебуває в її власності, за винятком культового, може безоплатно переходити у власність держави. Культове майно передається іншим релігійним організаціям.

Розділ IV.
Права релігійних організацій та громадян, пов'язані зі свободою віросповідання

Стаття 21. Релігійні обряди і церемонії

Релігійні організації мають право засновувати і утримувати вільно доступні місця богослужінь або релігійних зібрань, а також місця, шановані в тій чи іншій релігії (місця паломництва).

Богослужіння, релігійні обряди, церемонії та процесії безперешкодно проводяться в культових будівлях і на прилеглій території, у місцях паломництва, установах релігійних організацій, на кладовищах, в місцях окремих поховань і крематоріях, квартирах і будинках громадян, а також в установах, організаціях і на підприємствах за ініціативою їх трудових колективів і згодою адміністрації.

Командування військових частин надає можливість військовослужбовцям брати участь у богослужіннях і виконанні релігійних обрядів.

Богослужіння та релігійні обряди в лікарнях, госпіталях, будинках для престарілих та інвалідів, місцях попереднього ув'язнення і відбування покарання проводяться на прохання громадян, які перебувають в них, або за ініціативою релігійних організацій. Адміністрація зазначених установ сприяє цьому, бере участь у визначенні часу та інших умов проведення богослужіння, обряду або церемонії.

В інших випадках публічні богослужіння, релігійні обряди, церемонії та процесії проводяться щоразу з дозволу виконавчого комітету відповідної місцевої Ради народних депутатів. Клопотання про видачу вказаного дозволу подається не пізніш як за десять днів до призначеного строку проведення богослужіння, обряду, церемонії чи процесії, крім випадків, які не терплять зволікання.

Стаття 22. Література і предмети релігійного призначення

Громадяни та релігійні організації мають право на придбання, володіння і використання релігійної літератури мовою на свій вибір, а також інших предметів й матеріалів релігійного призначення.

Релігійні організації мають право виготовляти, експортувати, імпортувати і розповсюджувати предмети релігійного призначення, релігійну літературу та інші інформаційні матеріали релігійного змісту.

Релігійні організації користуються виключним правом заснування підприємств для випуску богослужбової літератури і виробництва предметів культового призначення.

Стаття 23. Добродійна і культурно-освітня діяльність релігійних організацій

При релігійних організаціях можуть утворитися товариства, братства, асоціації, інші об'єднання громадян для здійснення добродійництва, вивчення та розповсюдження релігійної літератури та іншої культурно-освітньої діяльності. Вони можуть мати свої статути, що реєструються в порядку, встановленому для громадських об'єднань.

Релігійні організації мають право здійснювати добродійну діяльність і милосердя як самостійно, так і через громадські фонди. Суми витрат на цю мету оподаткуванню не підлягають.

Стаття 24. Міжнародні зв'язки та контакти релігійних організацій і віруючих

Релігійні організації і віруючі, одноосібно або разом з іншими, мають право встановлювати і підтримувати міжнародні зв'язки та прямі особисті контакти, включаючи виїзд за кордон для паломництва, участі в зборах та релігійних заходах.

Учасники цих контактів і заходів можуть в порядку, встановленому чинним законодавством, придбавати, одержувати і везти з собою релігійну літературу та інші інформаційні матеріали релігійного змісту.

Релігійні організації можуть направляти громадян за кордон для навчання в духовних навчальних закладах і приймати з цією метою іноземних громадян.

Розділ V.
Трудова діяльність у релігійних організаціях та на їх підприємствах

Стаття 25. Трудові правовідносини у релігійних організаціях

Релігійна організація має право приймати на роботу громадян.

Умови праці встановлюються за угодою між релігійною організацією та працівником і визначаються трудовим договором, який укладається у письмовій формі.

Релігійна організація зобов'язана в установленому порядку зареєструвати трудовий договір.

У такому ж порядку реєструються документи, що визначають умови оплати праці священнослужителів, церковнослужителів і осіб, які працюють у релігійній організації на виборних посадах.

Громадяни, які працюють у релігійній організації за трудовим договором, можуть бути членами профспілки.

Стаття 26. Трудові права громадян, які працюють у релігійних організаціях

На громадян, які працюють у релігійних організаціях за трудовим договором, поширюється законодавство про працю нарівні з робітниками і службовцями державних і громадських підприємств, установ і організацій.

Оподаткування одержуваних від роботи у релігійних організаціях доходів громадян, включаючи священнослужителів, церковнослужителів і осіб, які працюють у релігійних організаціях на виборних посадах, здійснюється за ставками, встановленими для робітників і службовців державних підприємств, установ та організацій.

Стаття 27. Трудові правовідносини громадян на підприємствах і в закладах релігійних організацій

На громадян, які працюють на всіх підприємствах, заснованих релігійними організаціями, а також у створених ними добродійних закладах, поширюються законодавство про працю, порядок оподаткування, соціального страхування і соціального забезпечення робітників і службовців державних і громадських підприємств, установ і організацій.

Стаття 28. Соціальне забезпечення і соціальне страхування громадян, які працюють у релігійних організаціях

Громадяни, які працюють у релігійних організаціях, включаючи священнослужителів, церковнослужителів і осіб, які працюють у релігійних організаціях на виборних посадах, підлягають соціальному забезпеченню і соціальному страхуванню нарівні з робітниками та службовцями державних і громадських підприємств, установ і організацій.

З цією метою релігійні організації, їх підприємства і заклади вносять до фонду державного соціального страхування і пенсійного фонду відрахування в порядку і розмірах, що встановлюються для громадських організацій, їх підприємств і установ.

Усім громадянам, які працюють у релігійних організаціях, державна пенсія призначається і виплачується на загальних підставах відповідно до чинного законодавства.

Розділ VI.
Державні органи та релігійні організації

Стаття 29. Державний контроль за додержанням законодавства про свободу совісті та релігійні організації

Державний контроль за додержанням законодавства Української РСР про свободу совісті та релігійні організації здійснюють місцеві Ради народних депутатів та їх виконавчі комітети.

Стаття 30. Державний орган Української РСР у справах релігій

(Закінчення на 7-й стор.).

ПРО СВОБОДУ СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

(Закінчення.
(Початок на 3-й і 6-й стор.).

Державний орган Української РСР у справах релігій покликаний забезпечити проведення державної політики щодо релігій і церкви. З цією метою він:

на прохання релігійних організацій сприяє досягненню домовленості з державними органами та подає необхідну допомогу у питаннях, що потребують вирішення цих органів;

сприяє зміцненню взаєморозуміння і терпимості між релігійними організаціями різних віросповідань;

здійснює реєстрацію статутів (положень) релігійних організацій, зазначених у частині другій статті 14 цього Закону, а також змін і доповнень до них;

подає консультативну допомогу виконавчим комітетам місцевих Рад народних депутатів у застосуванні законодавства про свободу совісті та релігійні організації;

здійснює контакти і координаційні зв'язки з відповідними органами інших держав;

сприяє участі релігійних організацій у міжнародних релігійних рухах, форумах, ділових контактах з міжнародними релігійними центрами й зарубіжними релігійними організаціями;

забезпечує релігієзнавчу експертизу за участю представників релігійних організацій та відповідних спеціалістів.

Державний орган Української РСР у справах релігій утворюється Кабінетом міністрів Української РСР.

Голова державного органу Української РСР у справах релігій призначається Верховною Радою Української РСР, а керівники відповідних органів на місцях — обласними, Київською міською Радами народних депутатів, у Кримській АРСР — Верховною Радою Кримської АРСР.

Стаття 31. Відповідальність за порушення законодавства про свободу совісті та релігійні організації

Службові особи і громадяни, винні в порушенні законодавства про свободу совісті та релігійні організації, несуть відповідальність, встановлену законодавством Української РСР.

Стаття 32. Міжнародні договори

Якщо міжнародним договором, в якому бере участь Українська РСР, встановлено інші правила, ніж ті, що їх містить законодавство про свободу совісті та релігійні організації, то застосовуються правила міжнародного договору.

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК.

м. Київ, 23 квітня 1991 року.

Постанова Верховної Ради Української РСР

ПРО ПОРЯДОК ВВЕДЕННЯ В ДІЮ ЗАКОНУ УКРАЇНСЬКОЇ РСР «ПРО СВОБОДУ СОВІСТІ ТА РЕЛІГІЙНІ ОРГАНІЗАЦІЇ»

Верховна Рада Української Радянської Соціалістичної Республіки **постановляє:**

1. Ввести в дію Закон Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації» з дня його опублікування.

2. До приведення законодавства Української РСР у відповідність із Законом Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації» застосовуються чинні акти законодавства Української РСР, якщо вони не суперечать цьому Закону.

3. Закон Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації» застосовується до правовідносин, які виникли після введення його в дію.

Щодо правовідносин, які виникли до введення в дію цього Закону, він застосовується до тих прав і обов'язків, що виникнуть після введення його в дію.

4. Встановити, що релігійні організації, зареєстровані до введення в дію цього Закону, у разі збереження віросповідної приналежності, для одержання правоздатності юридичної особи подають до 1 січня 1992 року органам, що здійснюють реєстрацію, лише статути (положення), які відповідають вимогам цього Закону.

5. Кабінету міністрів Української РСР:

підготувати і подати на розгляд Верховної Ради Української РСР пропозиції про зміни і доповнення чинних законодавчих актів Української РСР, що випливають із Закону Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації» та про відповідальність за порушення цього Закону;

привести рішення уряду Української РСР у відповідність із Законом Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації»;

забезпечити перегляд і скасування міністерствами і відомствами Української РСР їх нормативних актів, що суперечать вказаному Закону;

визначити порядок передачі релігійним організаціям культового майна, яке має історико-культурну цінність і зберігається в державних музеях Української РСР;

затвердити Положення про державний орган Української РСР у справах релігій.

6. Кабінету міністрів Української РСР разом з урядом Кримської АРСР, виконавчими комітетами обласних, Київської і Севастопольської міських Рад народних депутатів забезпечити відповідно до Закону Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації» повернення у власність чи передачу в безоплатне користування релігійним громадам культових будівель і майна з обов'язковим урахуванням прав як тих релігійних громад, що були власниками цих будівель і майна на момент їх переходу у власність держави, так і тих, які користуються ними в даний час.

7. Рекомендувати громадським об'єднанням привести свої статути (положення) і програмні документи у відповідність із Законом Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації».

8. Визнати такими, що втратили чинність з дня введення в дію Закону Української РСР «Про свободу совісті та релігійні організації»:

Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 1 листопада 1976 року «Про затвердження Положення про релігійні об'єднання в Українській РСР» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1976 р., № 46, ст. 420, № 48, ст. 450; 1981 р., № 38, ст. 629; 1990 р., № 42, ст. 582);

Закон Української РСР від 27 листопада 1981 року «Про затвердження указів Президії Верховної Ради Української РСР про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів Української РСР» (Відомості Верховної Ради УРСР, 1981 р., № 49, ст. 840) у частині затвердження Указу Президії Верховної Ради Української РСР від 9 вересня 1981 року «Про внесення змін і доповнень до Положення про релігійні об'єднання в Українській РСР».

Голова Верховної Ради Української РСР
Л. КРАВЧУК.

м. Київ, 23 квітня 1991 року.

«РЕСПУБЛІКА» ЧИ «ДЕРЖАВА»?

НЕУПЕРЕДЖЕНІ РОЗДУМИ ІСТОРИКА

Проект Договору про Союз суверенних республік було опубліковано відразу після погодження його на Раді Федерації 6 березня. Однак, як з'ясувалося, до опублікування його у пресі ухвалювачам було запропоновано іншу назву цього документа — Договір про Союз суверенних держав. Думаю, що перейменовано проект свідомо.

«Я вперше у своїй юридичній практиці, — сказав в інтерв'ю «Комсомольской правде» Голова Верховної Ради СРСР А. Лук'янов,— чую ствердження, що республіка — це не держава... До речі, відкрийте чинну Конституцію СРСР, і ви прочитаєте в статті 76, що «союзна республіка — суверенна радянська соціалістична держава, яка об'єдналася з іншими радянськими республіками в Союз Радянських Соціалістичних Республік...».

Отож, якщо між поняттями «республіка» і «держава» немає різниці, то чому справді замінено назву цього документа? Та й, зрештою, і в самому проекті Договору словосполучення «суверенні держави» зустрічається тільки тричі: в преамбулі і в першому розділі.

До того ж уже протягом тривалого часу Л. Кравчук підкреслює, що вказаний проект сирий, викликає, якщо відверто, незадоволення і «лівих», і поміркованих «правих». Він зовсім перекреслює Декларацію про державний суверенітет України. От,скажімо, в самому тексті проекту Договору про Союз суверенних республік вживається абревіатура «Союз РСР», котра ніде не розшифровується. Що вона означає?

Або взяти славнозвісну статтю 5, у якій ідеться про розмежування повноважень у Союзі РСР. Як видно з неї, учасники Договору наділяють Союз РСР десятьма важливими повноваженнями. Тим самим відмежовуються від багатьох важливих питань свого суспільного розвитку, зокрема, захисту власного суверенітету і територіальної цілісності, організації оборони, оголошення війни і укладання миру, керівництва оборонними підприємствами та організаціями щодо створення і виробництва озброєнь та військової техніки, управління космічними дослідженнями. Такий підхід не є прийнятним, бо суперечить Декларації про державний суверенітет України.

І як тут не звернутися до праці В. Леніна, яку свідомо тривалий час приховували від нас. «До питання про національності, або про «автономізацію». Цей трагічний документ тяжко хворий Ілліч продиктував 30 грудня 1922 року, того самого дня, коли на І з'їзді Рад СРСР було урочисто прийнято Декларацію про утворення Союзу РСР і Союзний договір. А в цій праці Ленін пише так: «Залишити Союз радянських соціалістичних республік тільки у відношенні військовому і дипломатичному, а в усіх інших відношеннях відновити повну самостійність окремих наркоматів» (т. 45, с. 344). Ленін передбачав, що досить і двох таких надзвичайно важливих за Союзом повноважень. Але ми знаємо, що до його порад не прислухались. І навіть те, що було закріплено за республіками в договорі 1922 року, в 1929 році було ліквідовано. То де гарантія, що подібне не повториться й тепер? Не аналізуючи всі так звані повноваження Союзу не можу обминути підпункту 5 статті, в якому ідеться про здійснення загальносоюзної зовнішньої політики; представництво у відносинах з іноземними державами і міжнародними організаціями, укладання міжнародних договорів Союзу РСР, координація зовнішньополітичної діяльності Союзу і республік.

Усі ці повноваження бере на себе Союз. А як же бути із нашою Декларацією, де в десятому розділі «Міжнародні відносини» сказано: «Українська РСР як суб'єкт міжнародного права здійснює безпосередні зносини з іншими державами, укладає з ними договори, обмінюється дипломатичними, консульськими, торговими представництвами»?..

Так повинно бути в цивілізованій, суверенній державі. Але, на жаль, центр такі дії республік не схвалював. Тому за межами України не тільки відсутні дипломатичні представництва, але й мало хто знає про нашу зовнішньоекономічну діяльність. Погоджуся з думкою, яка висловлювалась у пресі, що найкращою характеристикою цього становища може бути розповідь Голови Верховної Ради після візиту до Швейцарії. Зокрема, він відзначив, «коли я сказав, скільки ми виробляємо і скільки маємо, ніхто майже цих цифр і не знав, ніхто точно і не знав, що то таке Україна. Мене один з високих представників, коли я сказав, що у нас 52 мільйони населення, тричі перепитував, чи я не помилився?». Ось так «добре» сьогодні знають наші сусіди в Європі про економічні можливості Української держави у складі уже оновленого Союзу.

Аналізуючи 5-ту статтю, ми бачимо, що особливо багато непорозумінь в тій частині, де сказано, що Союз РСР спільно з республіками має такі повноваження, як, наприклад, «визначення зовнішньополітичного курсу Союзу РСР і **контроль за його проведенням через систему найвищих органів державної влади Союзу**. Одне слово, те, що було мовлено вище, Союз закріплює за собою, а в другій частині підтверджує, мовляв, суверенність то суверенність, а контроль здійснюватиметься в центрі.

Дуже і дуже суперечливою є стаття 20, де офіційною мовою Союзу РСР учасники Договору визнають російську мову. Отут би не гріх порадитися з Леніним, який різко виступав проти русифікаторських заходів царизму.

Отож, повертаючися сьогодні до Леніна, ми повинні зважувати на його підходи до проблеми, його геніальна інтуїція, відчуття ситуації становища в нинішній час конче нам необхідні.

Як відомо, Договір 1922 року обернувся для України втратою її державності.

Нагадуємо, що у Договорі 1922 року згідно з 26-ою статтею зберігалося право вільного виходу із Союзу. У даному проекті Договору республіки мають право вільного виходу з Союзу в порядку, встановленому учасниками Договору. Чіткості тут не видно. Обстоюючи ідею Союзу суверенних держав, хочеться вірити, що волею народу не знехтують. Це шанс вирватися з полону ілюзій, що ними десятиріччями «годували» народ. Реальне життя спростувало їх.

Михайло ВІВЧАРИК,
кандидат історичних наук.

НОВИЙ ДИПЛОМАТИЧНИЙ ПРОСТІР

Актуальне інтерв'ю

Днями завершився офіційний візит Голови Верховної Ради Української РСР Л. Кравчука до Угорської Республіки, де він перебував на запрошення Президента Угорщини А. Гьонца.

Є всі підстави вважати, що візит пройшов успішно, дав значний імпульс подальшому розвитку добросусідських відносин, які склалися між Україною і Угорщиною. Він продемонстрував єдність поглядів обох країн щодо важливості активізувати взаємовигідну безпосередню співпрацю, підтвердив взаємний інтерес до її розбудови.

Його результатом, таким чином, є те, що закладено надійні основи двосторонніх українсько-угорських відносин.

У розмові з вашим кореспондентом міністр закордонних справ Української РСР **А. Зленко**, який входив до складу офіційної делегації, відзначив, зокрема, що візит став одним з важливих кроків по реалізації положень Декларації про державний суверенітет України у сфері зовнішніх зносин.

— Свою головну мету, — продовжував міністр, — ми вбачали у нарощуванні зусиль по дальшому розвитку українсько-угорських відносин і наданню їм характеру сталого міждержавного співробітництва у різних галузях. Звичайно, нинішній візит став логічним продовженням минулорічних контактів між керівництвом України і Угорщини, прийнятої тоді Спільної заяви Л. Кравчука і А. Гьонца, переговорів міністрів закордонних справ обох країн.

Цього разу йшлося про переведення раніше досягнутих домовленостей у практичну площину, в наповнення двосторонніх українсько-угорських відносин конкретним змістом.

Вважаю, що цієї мети досягнуто.

Побіжно хочу відзначити й те, що на цьому етапі ми з розумінням ставимося до формули, якої дотримується політичне керівництво Угорщини, про підтримання відносин як з центром, так і з республікою, що є визнанням реальностей, та, за висловом Президента А. Гьонца, відповідає в цілому розвитку європейського співробітництва.

Увагу угорської сторони було привернуто до розвитку внутріполітичної ситуації в Україні. Ми підкреслювали, що визначальним фактором у житті республіки є робота по реалізації положень Декларації про державний суверенітет України, що відкрила нову сторінку в історії українського народу. Розповідали також про практичні кроки по утвердженню суверенної української держави, відкритої до співробітництва як з республіками майбутнього Союзу суверенних держав, так і з іншими країнами. У зв'язку з цим підкреслювалось, що в цій роботі покладаємося на власні сили, але, звичайно, не нехтуватимемо підтримкою, якщо вона надається без попередніх умов, не шкодить нашим національним інтересам.

Ми виходили з того, що з огляду на територіальні, культурні, історичні, національні, етнічні та інші фактори і бажання до розвитку всебічного співробітництва існують всі необхідні умови для налагодження безпосередніх українсько-угорських відносин та створення механізму по реалізації наміченого. Це відповідає інтересам як українського, так і угорського народів.

Міністр відповів також на кілька запитань.

— На якій правовій основі розвиваються українсько-угорські відносини?

— Голова Верховної Ради України Л. Кравчук, наскільки я поінформований, висловив задоволення, що зв'язки між нашими країнами базуватимуться як на досягнутих двосторонніх українсько-угорських домовленостях, так і на вже існуючих законодавчих актах. Мається на увазі нинішні конституції України і Союзу РСР, Закон про розмежування повноважень між Союзом РСР і суб'єктами федерації. Тож діємо в рамках закону, враховуємо реальності. Але й від проголошених у Декларації про державний суверенітет України цілей та принципів не відмовляємося.

У ході цього візиту правова основа наших відносин значно розширилася. Підписано низку важливих двосторонніх документів.

Найголовнішим з них без перебільшення є Декларація про основи відносин між УРСР та Угорщиною. Це означає переведення зв'язків між нашими країнами на якісно вищий щабель. Можна сказати, що підписання цієї угоди Головою Верховної Ради України і Президентом Угорщини стало центральною політичною подією візиту.

— Про що ж йде мова у згаданій Декларації?

— Проголошуючи віддаість України і Угорщини цілям і принципам Статуту ООН і положенням документів НБСЄ, висловлюючи впевненість у необхідності будівництва нової Європи, сторони домовилися розвивати і зміцнювати безпосередні відносини дружби, добросусідства та взаємовигідного співробітництва в політичній, економічній, торговельній, науково-технічній, екологічній, культурній та інших галузях. В основі наших відносин лежатимуть принципи суверенної рівності, непорушності кордонів, територіальної цілісності, невтручання у внутрішні справи одна одної, поважання прав людини та основних свобод тощо. На таких засадах будуються відносини суверенних незалежних держав. І це варто відзначити особливо.

Логічним у цьому плані, на нашу думку, є й підтверджений сторонами намір встановити між собою дипломатичні, консульські і торговельні відносини на основі відповідних угод. Найближчим часом, зокрема, планується створити умови для того, щоб угорська консульська установа в Україні і українське генконсульство в Угорщині розпочали свою практичну діяльність.

Принципове значення має також те, що ще до кінця цього року сторони укладуть Договір про основи відносин між двома країнами, в основу якого буде покладено положення цієї Декларації.

У контексті договірного оформлення двосторонніх відносин між УРСР і Угорщиною не можна не згадати й про підписання українсько-угорської консульської конвенції. Її значення для нас полягає в тому, що вона безпосередньо регулюватиме весь комплекс питань, пов'язаних із захистом в Угорщині прав та інтересів українських підприємств, установ, юридичних осіб і громадян. Те ж саме, звичайно, стосується й угорських громадян в Україні. Фактично цей документ є підставою для обміну консульськими установами між двома державами. Особливо актуальним для України є заключення цієї конвенції й з огляду на широкі можливості республіки у сфері зовнішньоекономічних зносин.

— Своє наступне питання я й хотів пов'язати з темою економічного співробітництва двох країн.

— Так, без взаємовигідної співпраці в цій галузі політичні угоди, як кажуть, «зависають». І навпаки — широка двостороння економічна кооперація, спільне підприємництво, вихід на ринки третіх країн стимулюють і прискорюють процеси у політичній сфері, вимагають їх політичного, міжнародно-правового врегулювання.

Тож ми свідомі важливості якнайширшої розбудови економічних зв'язків з угорськими партнерами. Саме цій меті й послуговує торговельно-економічна угода між нашими країнами. Вона передбачає вжиття конкретних заходів щодо зміцнення співробітництва у галузі промисловості, транспорту і зв'язку, сільського господарства, використання природних ресурсів, енергетики.

Дуже важливо, що сторони прагнутимуть будувати свої економічні стосунки таким чином, щоб якнайкраще інтегрувати їх до процесів світового ринкового господарства та його механізмів.

Особливу увагу приділили в ході переговорів цій проблематиці Голова Верховної Ради України і Прем'єр-міністр Угорщини. Досягнуто принципової домовленості про те, що конкретна проробка окремих положень підписаної угоди почнеться вже на наступному тижні. Експерти обговорюватимуть напрямки і форми цієї співпраці.

Хотів би окремо відзначити роль Державного міністра з питань оборонного комплексу і конверсії УРСР В. Антонова в опрацюванні згаданої угоди.

— Анатолію Максимовичу, думаю, ви погодитесь зі мною — все, що відбувається в політиці, економіці, інших галузях громадського життя, має бути підпорядковано одному й найважливішому елементу суспільства — інтересам людини. Яким є доробок візиту на напрямку, так би мовити, людського виміру?

— Згоден, людина — то найвища цінність, а охорона і забезпечення її прав — одне з найважливіших завдань цивілізованого суспільства. Україна стає на цей шлях. Тож маємо бути на рівні світових стандартів — положень Статуту ООН, Загальної Декларації прав людини, Заключного Акта та наступних документів НБСЄ, інших міжнародних угод і документів у сфері прав людини.

Саме цим вимогам відповідає підписана Декларація про основні напрямки співробітництва в гуманітарній сфері між Україною і Угорщиною. Наші країни висловили впевненість у тому, що розвиток гуманітарного співробітництва між ними, заснованого на засадах демократії і верховенства закону, повазі прав людини і основних свобод, а також активна участь у цьому співробітництві окремих громадян, груп та організацій сприятиме зміцненню правової держави і демократії.

Сторони домовилися сприяти більш вільному пересуванню і контактам між їх громадянами, молодіжним, спортивним, студентським обмінам, встановленню партнерських відносин між містами і областями тощо.

Практичним виявом цього стало підписання цілої низки угод в галузі охорони здоров'я, освіти, спорту.

Не забуто й такого важливого питання, як забезпечення інтересів національних меншостей. Нам дуже приємно відзначити, що в Україні не існує проблеми національної замкнутості і обмеженості компактно проживаючих етнічних груп.

Ми — за вільний розвиток культури, мови, релігії, історичних традицій українських громадян інших національностей в рамках єдиного народу України, єдиної і неподільної української держави.

Про основні напрямки співробітництва у цій галузі йдеться у підписаній нами Декларації про забезпечення прав національних меншостей. В ній сторони ще раз підтвердили, що повага і сприяння здійсненню прав національних меншостей як невід'ємної частини загальнолюдських прав людини, є суттєвим фактором миру, справедливості, безпеки, стабільності і демократії. Ми вважаємо, що підписання цього документа є важливим внеском у створення нового гуманітарного простору об'єднаної Європи.

Побіжно зазначу, що Угорщина схильно ставиться до наміру України брати безпосередню участь у загальноєвропейському процесі і європейських структурах. Ми високо цінуємо цю позицію Угорщини і вдячні їй за допомогу.

— Що ж далі?

— Далі робота по наповненню всіх підписаних документів (а їх всього 10 — своєрідний рекорд для одного візиту як для України, так і Угорщини) конкретним співробітництвом.

Продовжуватимуться контакти на високому політичному рівні. Голова Верховної Ради України запросив Президента А. Гьонца, Прем'єр-міністра Й. Анталла, інших керівників Угорщини здійснити офіційні візити в Україну. Запрошення були з вдячністю прийняті.

Розвитку наших політичних відносин слугуватиме й візит в Україну міністра закордонних справ Угорщини Г. Єсенські, який має невдовзі відбутися.

Скажу відверто — попереду важка, виснажлива робота. Але лише вона й наша наполегливість є запорукою належного представлення національних інтересів республіки за кордоном і водночас задоволення інтересів народу України. Така робота здійснюватиметься як через багатосторонні форми міжнародного співробітництва, так і на двосторонній основі і підпорядковуватиметься благородному завданню — служінню людині.

Інтерв'ю провів
Віктор ТАРАСЮК.

Експрес-новини

Президент СРСР М. Горбачов прибув до столиці Норвегії Осло для того, щоб прочитати Нобелівську лекцію та провести переговори з керівниками Норвегії, які, за словами міністра закордонних справ країни, мають намір обговорити питання про радянські військові акції в Прибалтиці.

* * *

Президент США Дж. Буш після розмови по телефону з прем'єр-міністром Великобританії Дж. Мейджором зняв свої заперечення щодо участі Президента СРСР М. Горбачова у нараді семи найрозвинутіших країн. Але, на думку засобів масової інформації, М. Горбачов братиме участь у цьому заході лише після завершення офіційної зустрічі у верхах.

* * *

Указом президента Сполучених Штатів відомого діяча Демократичної партії США Р. Страуса призначено послом США у Москві, але це призначення ще має бути ухвалене сенатом. За словами американських офіційних осіб, Президент СРСР М. Горбачов висловив задоволення кандидатурою посла.

* * *

Президент Алжиру Ш. Бенджедід оголосив у країні надзвичайний стан і прийняв відставку уряду. У зверненні до народу президент Бенджедід заявив, що намічені на 27 червня вибори відкладено на невизначений час. Він також повідомив, що новий уряд буде сформовано після консультацій з керівниками політичних партій.

* * *

Учора в Манілі розпочалася Конференція з проблем безпеки в Тихоокеанському регіоні після закінчення «холодної війни». В її роботі беруть участь представники 19 країн, зокрема СРСР, США, Китаю.

СЛОВО ЧИ ДІЛО?

Кажуть, що кожній людині на життя відпущено долею певну кількість слів: виговорився і...

Але ми говоримо, говоримо, і все, здається, мало.

Однак певний сенс у цьому твердженні, очевидно, є. У всякому разі, для певних проміжків часу в історії людства воно справедливе — епохи йдуть від нас у вічність разом зі словами, ними народженими.

Будь-яке слово — це, в принципі, зміст якоїсь справи, дії, вчинку. Коли цього немає, то воно девальвується, перетворюється на фантом, зависає у повітрі, викликаючи ностальгічний сум, іронічні спогади, а то й легке роздратування.

Людство ж вижило тому, що не тільки говорило, а ще щось і робило. Концентрувало увагу на чомусь конкретному, вбирало його у найпростішу словесну оболонку і намагалося здійснити. Так, мабуть, і виникли гасла — гранично спресовані віхи-дороговкази на магістральному шляху.

Однак, повторюю, говорити і писати слова мало. Потрібні справи. Чи не тому, відмежовуючись від минулих десятиліть, ми так поспішно зафарбовуємо на щитах, фасадах будинків і плакатах старі знецінені бездіяльністю енергійні словосполучення про «світлу мету», «втілення рішень у життя», «виконання і перевиконання планів і накреслень». Чіплятися за привиди — крокувати до безодні. Не тим шляхом пішли — не туди й вийшли...

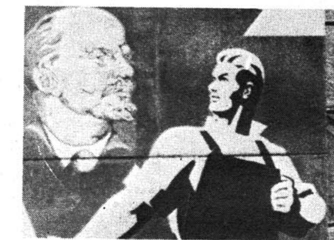
«Недоверье к словам рождено недоверьем к делам», — сумно констатував поет-співак Андрій Макаревич. Та не всі його, очевидно, почули.

Усе, що ви тут бачите, сфотографовано в Полтаві та області в цьому році. Коментувати не буду, бо чомусь не віриться, що в окремо взятому місті можливе неможливе. Невже творці полтавської «ненаглядної» агітації не розуміють, що чим більше пообіцяєш, тим більше доведеться виконувати?

Знаю одне: скільки не говори голодному «ковбаса», ситішим він не стане. Життя таке. Теж, між іншим, не тільки слово. І так хочеться, щоб хоч що-небудь із запланованого для полтавців здійснилося...

Володимир СКАЧКО.

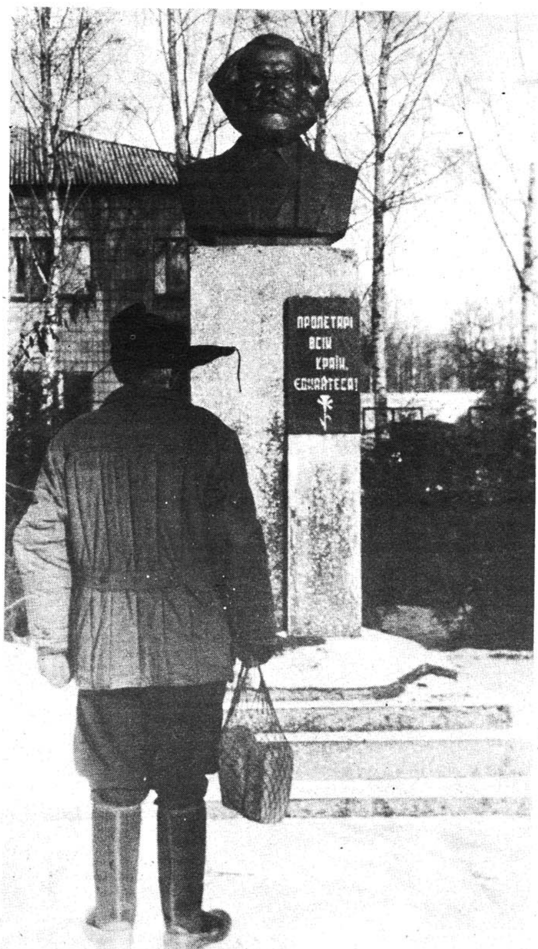
Фото Михайла ПЕРШИНА.
Полтава — Київ.

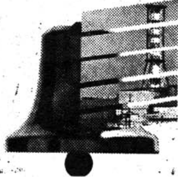

ПЕКТИНОВА ЕПОПЕЯ

На ліквідацію наслідків аварії на ЧАЕС вже витрачено мільйони карбованців. Але, на жаль, протягом минулих років відступили на задній план деякі профілактичні заходи, спрямовані на збереження людського здоров'я. Причому ці заходи не потребують значних матеріальних ресурсів. Мова йде про масове використання так званих протекторів, що перешкоджають накопиченню радіонуклідів і важких металів в організмі людини.

Ефективність багатьох з них, особливо природного походження, відома фахівцям вже давно. Це стосується насамперед пектинів і пектиномістких продуктів, які мають властивість зв'язувати й виводити з організму як стабільні метали, так і радіонукліди металів. Тому викликають лише почуття прикрості і жалю ті публікації в засобах масової інформації, в яких пектини видають як недавно відкриті речовини. Більш того, рекламується і пропагується ідея закупівлі подібних продуктів і технологія їх виробництва за рубежем.

Проглядається й інша невиправдана тенденція. Так, в одній з недавніх публікацій («Вечірній Київ», № 21, 1991 р.) поставлено під сумнів необхідність виробництва пектину. З легковажністю заявляється про те, що можливо взагалі не треба будувати спеціальні заводи, адже пектини є і в яблуках, і в абрикосах. Але, на жаль, безкінечні загальні розмови про пектини та про масову пектинопрофілактику практично ніяк не вирішуються...

Звернімось до конкретних фактів. У трагічний рік чорнобильської катастрофи вчені-медики нашої республіки, використовуючи вітчизняний досвід, розробили комплекс рекомендацій щодо профілактичного застосування пектинових речовин в умовах радіоактивного забруднення. Було видано спеціальну інструкцію, погоджену з Міністерством охорони здоров'я й затверджену Держагропромом, Міненерго, Мінторгом, Коопспілкою УРСР. Але ні того року, ні в наступні роки керівники відповідальних відомств, які затверджували цей документ, рекомендації з використання пектину не реалізували.

Спроби авторів виданої інструкції розбудити ці відомства хоча б у наступні роки й повернутися до цього завдання — успіхом не увінчались. Ясна річ, що медичні працівники, не маючи ні пектину, ні прав для організації громадського харчування в системі вже згаданих та інших відомств, самі цю проблему вирішити не змогли. Не вирішила її ні Державна комісія з надзвичайних ситуацій, очолювана В. Рогужієвим, до якого особисто з депутатським запитом звернувся народний депутат СРСР Ю. Щербак, ні Київський міськвиконком, до якого ми адресували спеціальне звернення.

У чому ж причина ситуації, що склалася? Може, відсутні необхідні постанови і програми? Ні, їх більше ніж достатньо. Міністерство охорони здоров'я СРСР затвердило робочий план виконання Державної союзно-республіканської програми заходів на 1990 — 1992 роки, спрямованих на ліквідацію наслідків аварії на Чорнобильській АЕС, в якій було передбачено й виробництво пектинів.

А, може, не вистачає перспективних розробок, немає спеціалістів і відповідних організацій, які практично змогли б розв'язати це питання? Зовсім ні, якраз їх — не бракує.

Як уже згадувалося вище, саме на Україні було видано інструктивні матеріали щодо профілактичного застосування пектину, розроблені науковими колективами Київських інститутів гігієни праці і профзахворювань та гігієни харчування МОЗ УРСР. У 1990 році Інститут мікробіології АН УРСР разом з науковим колективом Всесоюзного НДІ гігієни й токсикології пестицидів, полімерів і пластичних мас, інститутами технічної теплофізики, ядерних досліджень, фізичної хімії АН УРСР, НВО «Спектр» розробили й видали «Методичні вказівки щодо використання з лікувально-профілактичною метою пектинів і пектиномістких продуктів».

У результаті творчого співробітництва інших наукових колективів, зокрема Київського технологічного інституту харчової промисловості, Всесоюзного наукового центру радіаційної медицини, Київського НДІ педіатрії, акушерства й гінекології, а також НВО «Гарт» винайдено комплексний пектиновітамінний препарат, дослідна партія якого вже вироблена одним з харчових підприємств в Одесі.

Співробітникам КДУ імені Т. Шевченка рекомендовано новий композиційний препарат, що вміщує одночасно з пектином високоактивне кісточкове вугілля. Воно добре зарекомендувало себе як ефективний сорбент для скріплення і виведення з організму токсичних речовин. Технологію його виробництва з вітчизняної сировини розробили у відділені сорбції Інституту загальної й неорганічної хімії АН УРСР під керівництвом члена кореспондента АН УРСР В. Стрілка.

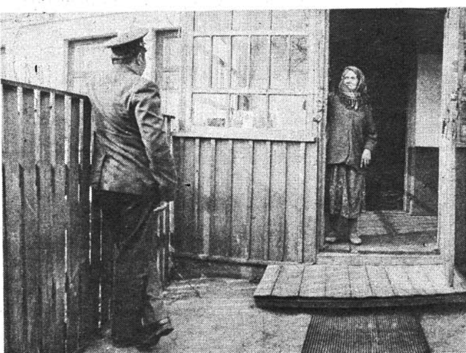
Не так давно утворена і почала функціонувати асоціація «Пектин», яка, не ламаючи діючих сьогодні структур і не потребуючи додаткових централізованих капіталовкладень, прийняла на себе вирішення науково-технічних завдань та інших питань щодо виробництва пектинових екстрактів, пектину і продукції на його основі, а також підготовку кадрів

Отже, стало очевидним, що кардинальне розв'язання проблем — негайне запровадження й експлуатація вже розроблених вітчизняних технологій. Але в нашій республіці таке питання до цього часу не вирішено, а численні засідання й наради на різних рівнях лише констатують цей факт. Ось і на недавній нараді, проведеній у Києві асоціацією «Пектин», нинішня ситуація з масовим виробництвом пектину оцінювалась, як критична. І це незважаючи на те, що Постановою Ради Міністрів УРСР № 228, виданою ще торік, передбачалося забезпечити випуск спеціальних продуктів харчування з радіопротекторами й сорбентами для повного задоволення потреб населення, яке проживає на радіаційно забруднених територіях.

Ось лише один приклад. У Гайсині на базі колишнього спиртозаводу ще два роки тому було розпочато освоєння виробництва пектину з кормових буряків, сухого бурякового жому, яблучних вижимок та інших видів сільгоспсировини. На розробку було затрачено близько п'яти мільйонів карбованців. Але після випуску дослідної партії пектину завод не тільки не вийшов на проектну потужність (150 тонн у рік), а й практично припинив виробництво пектину. Є передбачення, що спиртозавод взагалі повернеться до випуску своєї колишньої продукції...

Вихід із складної ситуації, на наш погляд, у новій технології, запропонованій асоціацією «Пектин» і вже перевіреній на кількох підприємствах країни. Ця технологія не потребує нового обладнання і може бути реалізована на вітчизняних установках діючих харчових виробництв, у тому числі й на цукрових заводах, яких на Україні близько двохсот.

Ісак ТРАХТЕНБЕРГ,
завідуючий лабораторією Київського НДІ гігієни праці та профзахворювань, головний спеціаліст з профілактичної токсикології МОЗ УРСР, професор, доктор медичних наук.
Павло ДЕМЧЕНКО,
завідуючий лабораторією композиційних матеріалів хімічного факультету Київського держуніверситету, кандидат хімічних наук.

Цей фотознімок зроблено у селі Малі Миньки Народицького району на Житомирщині, яке постраждало від радіації. Жителька цього села Софія Степанівна Кіндратенко залишилась тепер тут одна... Квітень 1991 року.

Фото Олександра ГЛЯДЄЛОВА.

Бетонування «саркофага» — не вихід

Як свідчить аналіз читацької пошти, доля зруйнованого четвертого енергоблока Чорнобильської АЕС не перестає непокоїти людей. Особливо багато запитань виникло після публікації в нашій газеті («Голос України» за 30 травня ц. р.) матеріалу під назвою «Атомний монстр лише дрімає». Сьогодні друкуємо інтерв'ю, яке дав кореспонденту газети «Вестник Чернобыля» доктор геолого-мінералогічних наук професор В. КОПЕЙКІН.

— Валерію Олександровичу, як ви ставитеся до пропозицій щодо подальшої долі «саркофага»?

— Чорнобильську атомну станцію побудовано в буквальному розумінні слова на піску, адже вона стоїть у заплаві річки Прип'ять, де немає корінних порід. Коли будували АЕС, то рівень грунтових вод у межах самої будови був значно нижчим, ніж тепер. Причина в тому, що після аварії навколо «саркофага» було збудовано відому всім стіну в грунті для затримання радіоактивних вод, а також через порушення функціонування навколишніх меліоративних систем. Нині грунти під станцією заводнені і за класифікацією перейшли з другої категорії в третю.

— І що ж буде далі?

— Те, що грунти під станцією, в тому числі й під зруйнованим четвертим енергоблоком, можуть набути властивостей пливунів. Це водонасичені грунти, які ведуть себе при різних навантаженнях, зі зміною тиску та вібрації зовсім інакше, ніж ті грунти, що містять малу кількість води.

Тепер уявимо собі, що розвал блока заливається бетоном. Вага цього моноліту буде величезною і здійматиметься він на десятки метрів. Поведінка грунту під впливом такого величезного тиску абсолютно непередбачувана. Можливо, «саркофаг» до кінця не буде залитим, і через це один бік його прогнеться значно глибше, ніж інший. Внаслідок цього стіни «саркофага» перевернуться — і відбудеться обвалення залишків колишнього атомного реактора. Крім цього може розвалитися і діючий третій енергоблок ЧАЕС.

Далі. Ми знаємо, що під «саркофагом» зібралося дуже багато радіоактивної води. Куди вона піде? А як розподілятиметься бетон в самому «саркофазі»? Як виконувати технічно оте заливання, щоб не залишилося пустот? Тільки руками людей? Так це ж колосальні берозатрати, втрата великої кількості людських життів. А як розбирати те чудовисько після того, коли його заллють бетоном? Виходить, що запитань більше, ніж відповідей.

Але є ще й науковий аспект цього явища. Це — унікальний об'єкт. Вивчення його треба продовжувати, одержані тут дані і досвід — неоціненні, тут будь-які затрати виправдані. То чому ж вищестоящі органи проштовхують ідею заливання бетоном? Мабуть, це прекрасний спосіб сховати кінці в воду.

— Що ви маєте на увазі?

— У 1986 році керівництво Мінатоменерго та Академія наук СРСР подали в МАГАТЕ доповідь, де було сказано, що з аварійного блока викинуто 3,5 відсотка палива. А за нашими даними викид був набагато більшим. З геохімічної точки зору температура вибуху була набагато вищою, ніж офіційна цифра — дві тисячі градусів. Про це свідчить наявність суто рутенієвих часток, конденсованих часток цирконію. І ця висока температура неприйнятна для атомників тому, що ймовірність некерованої ядерної реакції при високій температурі значно більша, ніж при низькій. А тому треба зізнатися, що викинуто не 3,5 відсотка ядерного палива, а разів у десять більше. А це вже змінює всю картину аварії і багаторазово збільшує ступінь ризику, якого вже зазнало населення і зазнає в майбутньому.

З точки зору геолога я повторюю: у мене немає впевненості в рівномірному осіданні величезного і неймовірно важкого кубу бетону, в який пропонується перетворити «саркофаг». Незрозуміло також, [illegible] буде з грунтовою водою і як вона реагуватиме на тягар? А як здійснити контроль за можливими точками розігріву, так званими «казанками», всередині бетону? Я підтримую тих фізиків, які кажуть: закрити, сховати майбутню інформацію цього пекельного «саркофага» — неприпустимо. Моя особиста точка зору полягає в тому, що треба утриматися від будь-яких непродуманих кроків і скороспілих рішень.

— Тобто нічого не робити! А що ж тоді буде із «саркофагом», адже його стіни починають руйнуватися!

— Так, вони лущаться і тріскаються. Очевидно, треба звести навколо «саркофага» наметоподібну оболонку, яка могла б затримувати радіоактивний пил в разі обвалення яких елементів конструкції. [illegible] ми збережемо цю унікальну, хоч і трагічну, лабораторію для майбутніх дослідників. Сьогодні ми можемо помилятися. Але прийдуть нові люди, з'являться нові ідеї і прийметься вірне рішення. А поки що треба проводити дослідження і вивчати «спадщину», яка лишилася нам після аварії. Це потрібно для того, щоб подібна трагедія не повторилася в майбутньому. Але, на жаль, зарубіжних вчених до «саркофага» не допускають і досі.

— Чому! Переживають за їхнє здоров'я!

— Думаю, причина тут інша. Дехто побоюється, що вони із своєю високоякісною апаратурою дуже швидко одержать всю приховану на сьогодні інформацію про справжні причини і реальні наслідки аварії.

— Але чи готовий хоч хто-небудь з іноземців працювати в цьому радіоактивному пеклі! Мені здається, що, крім наших учених, туди ніхто не полізе.

— Гадаю, що серед зарубіжних учених обов'язково знайдуться такі, хто буде готовий піти в «саркофаг». Але їх, звичайно, буде не так багато, як наших.

Інтерв'ю взяв
Юрій ДРОНЖКЕВИЧ,
кореспондент газети «Вестник Чернобыля».
Чорнобиль.

Ні живим, ні мертвим

У КОЖНОГО з нас є «обов'язкові» заклади, які не обминути — пологовий будинок, школа, загс, соцзабез — і чи не останній серед них (даруйте за прозу буття і небуття) — морг, де судмедексперти мають встановити причину смерті. Сюди хочеться найпізніше...

...Громадянин Б. загинув у залізничній аварії. Родичів покійного схвилював не тільки сам факт смерті, а й те, хто є винуватцем трагедії. Було чому нервувати. Незадовго до смерті громадянин Б. застрахував себе на чималу суму. Якщо в аварії винен він (причетні до неї стверджували, що потерпілий перебував у стані алкогольного сп'яніння), то не бачити родичам тих грошей. Родичі спробували вплинути на висновки судмедекспертизи... Однак експерт Т., який проводив розтин трупа, дізнається від санітарки, що аналіз крові загиблого за вказівкою завідуючого відділенням підмінено. «Як бути?», — міркував експерт, адже це був безпосередній начальник...».

А через півроку той самий експерт Т., щойно призначений на посаду завідуючого відділенням, гине прямо в морзі від пострілу з обріза. Стріляв викритий ним у службовій підробці громадянин Н., колишній його начальник.

Або такий сюжет. Помер знаний в області медик, кандидат наук. Рідні і знайомі розшукують експерта, який проводитиме розтин тіла, і просять зробити це .., одне слово, акуратніше, бо ж тіло виставлятиметься для велелюдного прощання. Експерт піддається, черепної коробки не розтинає, а для «обліку» підсовує шматок мозку з іншого трупа. Про порушення зовсім випадково дізнається санітар...

Додайте до цих історій ще деякі деталі: зникнення в морзі золотої каблучки з трупа жінки чи 295 карбованців, що були в одязі іншого трупа, які, як потім з'ясується, пішли на.., відзначення в обласному центрі 50-річчя судмедекспертизи.

Чим не карколомні, захоплюючі сюжети для детективу? Ці, штучно сфокусовані в сюжетні лінії, факти — з життя двох районних відділень Луганського бюро судово - медичної експертизи. Бюро, яке його начальник наполегливо вважає одним з кращих на Україні — за лабораторію передового досвіду.

...Медексперт Євгенія Григоренко тремтячою рукою поставила під заявою на ім'я прокурора області дату і в передчутті тривоги замислилась. Хто-хто, а вона знала, як сприйме це «рідний» трудовий колектив.

Втім, іншого, пристойного, а не ганебного — покаятися! — виходу вона вже не мала. Фактично з того часу, коли з трьома колегами підписала пропозиції (19 пунктів!) для поліпшення діяльності бюро.

Є. Григоренко разом з тими, хто підписався під пропозиціями, втямити довго не могли, як же воно так виходить — їхнє бюро вважають школою передового досвіду республіки, а лише в одному хімічному відділенні: а) не налагоджено кількісного визначення в трупі отруйних, наркотичних речовин. Дослідили, скажімо, що покійний вжив снотворне, а скільки — одну, дві таблетки? Слідчому морока... б) у відділенні на сім експертів всього чотири лаборанти, хоч має бути понад десять. Отож доводиться займати до лаборантів чергу, від руки писати цілими днями акти...

І так далі.

Не втямила за багато років Євгенія Петрівна, чи, може, свідомо знехтувала, що то не біда, коли в житті сама лобода, а дві біди, коли ні життя, ні лободи...

Траплялося їй усякого — і нудної писанини протоколів, які могла попросту друкувати друкарка, якби її взяли в штат, і черг до лаборантів та лайки з ними. І все те здалося мало не медом після 15 листопада торік, коли на партійних зборах вона поцікавилася у В. Камоцького, чому той не реагує на їхні пропозиції, й отримала начальницького одкоша.

Того ж дня і надалі майже впродовж усього місяця експерт Григоренко пише рапорти на ім'я всіх великих і малих начальників, в яких вимагає одного: виконання лаборантами їхніх службових обов'язків. На одному з таких рапортів завідуюча відділенням Остапенко «пояснює», що вона цими питаннями не займається.

Дивна річ, відмовившись виконувати завдання лікаря Григоренко на основній роботі, лаборантки допомагали виконувати ті експертизи, які замовляло їм як роботу за сумісництвом інше відомство, де й начальник інший.

Та як би там не було, жовтневий (листопадовий) переворот у хімічному відділенні, який так довго назрівав, звершився, поділивши його, як і слід було чекати, на два антагоністичні «табори». Лаборантки стоять на своєму: Григоренко така-сяка — грубіянка, антисемітка, малокваліфікований спеціаліст. Лікар же захищається іншими аргументами. Упродовж трьох років роботи в бюро вона не мала стягнень і офіційних зауважень.

Чи треба казати, що від такої колотнечі в колективі насамперед страждають живі і мертві клієнти цієї установи. І що розв'язка конфлікту має бути справою найневідкладнішою. Хто це зробить? Завідуюча відділенням й одночасно пенсіонерка В. Остапенко? Начальник бюро В. Камоцький?

Запитання не заради риторики. У тій же, згаданій на початку цього матеріалу, трагедії, яка сталася у Свердловському районному відділенні судмедекспертизи і завершилася вбивством одного експерта іншим, насамперед виявилася нелогічність, а подеколи й байдужість саме адміністрації обласного бюро.

Здавалося б, обпікшись на молоці, чи то ба — крові, дмухатимеш тепер і на холодну воду. Та й чи до з'ясування відносин на кораблі, у кого блищать палуба, рубка і тріщать каюти й відсіки?

В. Камоцький не раз у бесіді з нами наголошував на тому, як понад одинадцять років — стільки він очолює бюро — «б'ється» хоча б за «парочку кімнат» для своєї ображеної владою і відомствами установи; як «заморожено» добудову основного корпусу. Цим він насамперед і пояснює неукомплектованість штату лаборантів хімічного відділення та багаторічне простоювання дорогоцінного апарату «Хром». Знаходить і просте пояснення постійному браку найнеобхідніших для проведення експертиз речей — реактивів, «мітчиків», навіть аналітичних терезів. Винні «Головпостач» і «Медтехніка».., які, певне, завинили не тільки перед Луганським бюро.

Одним словом, до психологічних труднощів у роботі тутешніх лаборантів й експертів (робота з трупами, їхніми внутрішніми органами, хімічними препаратами) — додається тіснота, задуха... Але було б того горя з макове зерня, якби ще й не... тягучі міжусобиці в колективі.

А це вже, даруйте, не «Головпостачу» вина...

Минають роки, а не «загоюється» «дуель» між тим же В. Камоцьким і завідуючим Станично - Луганським відділенням судмедекспертизи Віктором Яськом. Історія свого часу набрала чималого розголосу — стала приводом двох великих матеріалів в обласній газеті «Молодогвардієць», справа дійшла до втручання спеціальної комісії на чолі з начальником республіканського бюро судмедекспертизи професором Ю. Шупиком. ...У 1985 році доля В. Яська, досвідченого, вмілого спеціаліста першої категорії, раптом різко поламалася. З ініціативи начальника обласного бюро на нього впала лавина перевірок, стягнень, аж до позбавлення категорії і переведення у... медсестри. Потім, після тривалої тяганини, ці численні стягнення, крім одного, скасовують суд, обласний відділ охорони здоров'я, інші органи. Одне слово, «переборщив» начальник бюро, хоч сам цього не визнає.

Коли ми побували в бюро, між Камоцьким і Яськом точилася чергова судова дуель. В. Ясько поскаржився до суду, що В. Камоцький на зборах обізвав його хабарником... Той заперечує, мовляв, протокол зборів підтасований...

А перед цим до суду подавала експерт Григоренко і не погодилася з його рішенням. У вже згадуваному листі на ім'я прокурора області вона стверджує, що В. Камоцький шукає причин звільнити її. Тому й було перевірено зроблені нею аналізи крові саме тоді, коли вона знаходилась у відпустці. Перевірка з'ясувала, що алкоголь був у крові того, хто загинув в автомобільній аварії і не виявлено у того, хто загинув на виробництві, а не навпаки. Є. Григоренко стверджує, що при перевірці було переправлено реєстраційні номери на пробірках, і все це зроблено для того, щоб оголосити їй догану.

Помилилася експерт Григоренко чи ні — то важливо для з'ясування конфлікту Григоренко — Камоцький. Нас же, усіх, хто рано чи пізно має стати клієнтом цього невеселого закладу, вражає інше: подібні помилки можливі! І навіть можливі злі умисли.

...А тим часом ім'я Камоцького «відмінюється» на мітингах, у скаргах до Міністерства охорони здоров'я і Верховної Ради УРСР, воно на устах неформалів, зокрема комісії з прав людини Луганської асоціації виборців при народному депутаті СРСР Ю. Щекочихіні. Вже порушують питання про фінансово - господарські негаразди, що начебто є в бюро. В. Камоцький при цьому почуває себе досить впевнено, нагадуючи усім, як і нам, що в нього одні подяки від начальства і заохочення.

Сергій СКИБА,
Анатолій БЕНЬ,
спеціальні кореспонденти «Голосу України».

НКВС ЧИТАВ...

КОЛИ знайомі чи друзі піджартовують на зразок того, що списки журналістів, які «зловживають» гласністю, вже давно складено «ким треба», я зовсім не жартома пригадую ось який список.

Склав його, на моє прохання, відомий у країні дослідник теми сталінських репресій москвич Дмитро Юрасов. Із якоїсь частки своєї понад 150-тисячної картотеки імен репресованих Дмитро вибрав 157 імен журналістів.

Кого «брали» тоді, наприкінці тридцятих? З яких газет? Оригінального мало. Чи не найбільше представників «Комсомольской правды». Починаючи з двох заступників головного редактора (Антон Висоцький та Мирон Перельштейн, заарештовані в 1937 році) і закінчуючи деякими власними кореспондентами в провінціях. Не забуто й редактора журналу «Огонек» А. Нікітіна, якого заарештували в 1940 році. А кореспондент «Известий» Дмитро Бухарцев був свідком на процесі П'ятакова — Радека. Реабілітований посмертно.

З усього видно, НКВС і тут не забув про «інтернаціоналізм у дії». У Ленінграді в 1937 році арештували Еміля Лектоківі, заступника редактора фінської газети «Вана» (реабілітований посмертно в 1955 році), засудили до розстрілу латвійського журналіста, критика, публіциста Карла Уліта. В 1938-му заарештовано виконуючого обов'язки головного редактора «Правды Востока» Мухаммада Хасанова, працівника «Трибуны Радзецкой» Леоніда Янковського...

«Читалась» «ким треба» й українська преса. Дмитро Юрасов не завжди мав можливість уточнити, де саме — на Україні чи в якійсь іншій республіці — працював той чи інший власкор центральної газети. З його списку я вибрав лише тих, хто вочевидь жив і працював на Україні. Ось ці імена.

Беземський Борис Станіславович. 1905—1938. Завідуючий відділом газети «Чорноморська комуна» (Одеська область).

Владовський Г. Я. Відповідальний секретар Одеської обласної газети. Репресований у 1937 році.

Герасимчук Володимир Каленикович. 1906—1937. Заступник редактора газети в Дніпропетровську.

Гітман Бася Мойсеївна. 1904—1937. Член партії з 1925-го. Працівник газети «Чорноморська комуна».

Груда Михайло Михайлович (Еміль Демке). 1902—1937. Член партії з 1921-го. Завідуючий віділом газети «Серп» (Київ).

Качалаба Іван Федорович. 1904—1937. Секретар редакції газети «Чорноморська комуна».

Новиков Наум Борисович. 1893—1938. Кореспондент газети «Украинский рабочий» у Києві. Заарештований у 1935.

Пастернак Яків Семенович. Працівник газети «Черноморский гудок» (Одеса). Заарештований у 1937, реабілітований у 1956-му.

Рекемчук Овсій Тимофійович. ? — 1937. Журналіст, художник. Заступник директора Київського музею західного і східного мистецтва.

Речицький Анатолій Андрійович. Редактор журналу «Комуніст» (УРСР). Заарештована у 1934-му.

Решетняк Аркадій Мойсейович. 1897—1938. Журналіст. Завідуючий міським бюро «Печать» (Дніпропетровськ).

Рибацький Щ. 1887—1941. Член партії з 1906-го, учасник революційного руху в Польщі. Редактор газети «Серп» у Києві. Репресований у 1937-му. Реабілітований посмертно в 1957-му.

Рибницький Степан Антонович (Скшидлевський). 1901—1937. Завідуючий відділом редакції газети «Серп». Заарештований у 1936-му.

Ткаченко Сава Дмитрович. 1900—1937. Завідуючий відділом культури газети «Большевистская правда».

Цитович Володимир Володимирович. 1904—1937. Літпрацівник газети «Зоря» (Дніпропетровськ).

Немає сумнівів, що цей перелік — лише дещиця з тих колись відомих і маловідомих журналістських імен, над якими було занесено зловісний меч сталінських репресій.

Артем КОЛЕСНИК.

Леонід ЧЕРЕВАТЕНКО

НАМ І НЕ

Нам і не снилося, і не марилося. Навіть у дурному застійному сні, навіть у рожевих демократичних мріях. Ні нам, кіножурналістам, ні 270 000 читачам нашим у Києві, Харкові, Запоріжжі, Алма-Аті, Новосибірську, Владивостоці, Петропавловську - Камчатському, а також у Торонто, Чікаго, Мельбурні, Римі, Вашінгтоні і в самому Ріо-де-Жанейро, що журнал «Новини кіноекрана», який пережив багато дечого, може — так, так! — не пережити розквіту гласності й плюралізму.

Коли в редакції простодушно плекали мрію про сяку-таку незалежність, внутрішній (колективний) голос не зажнувся навіть, що у ліберальних обіймах перебудовчого (!) керівництва творчої ж (!) Спілки кінематографістів України будемо з ніжним сумом згадувати суворі лещата державно - партійної бюрократії. Гай-гай, шосте почуття пізно схаменулось: аж коли з наказу відомого режисера-парламентарія, видатного борця з бездуховністю і ортодоксальністю надійшла вказівка припинити видання «Новин кіноекрана», а з його ж таки благословіння редакційне майно культурно (тобто без суду і слідства) викинули в коридор Республіканського будинку кінематографістів. Інтелігентно натякнувши при цьому на «агліцький» манір: «Нема «Новин» — то є добра новина». Ну, а що сам РБК свого часу збудований на журнальні прибутки — майте з цього моральні дивіденди, а у нас не «капіталізма»: процентів платити не збираємось.

Прокинулись, прийшли на працю — а в кімнатах наших сидять комісари. Точніше: колишній комісар контрпропаганди С. Тойма (він же С. Кічігін) демонструє витончений естетичний смак, обклеюючи імпортними шпалерами власну (щойно загарбану) резиденцію. Ну, думаємо, девочок напевно поведуть у кабінет. І справді...

ПОЧНЕМО з оголошення, що з'явилося в газеті «Вечірній Київ». Ось воно:

«ВАВІЛОН»

Акт 1.

Ні, це не містика.
Ні, це не сон...

КИЯНКИ!

Про таку роботу ви навіть не мріяли: комп'ютери, сучасний офіс, маркетинг. Фірма «Довіра» спільно з журналом Спілки кінематографістів України «Вавілон» оголошує конкурс кмітливих, моторних, гарних, найчарівніших дівчат.

Співбесіда 6 квітня з 12.00 до 16.00 за адресою: вул. Верхня, 3 (трол. №№ 14, 15, авт. 62, до зуп. «Печерський міст»)».

ОГОЛОШЕННЯ було надруковано газетою «Вечірній Київ» 3 квітня 1991 року на третій сторінці. Сторінка, як ми переконаємось далі, теж має значення і відіграє неабияку роль.

Не помилимося сказавши: переважна більшість киян (і не тільки киян) з цієї публікації вперше довідалась про журнал «Вавілон», адже ніхто, у тому числі й автори оголошення, досі не бачили жодного номера цього видання. Бо такого в природі ще не існує: не виходить. Натомість існує й ось уже скоро тридцять років успішно виходить у світ журнал «Новини кіноекрана». Так, «Новини кіноекрана» були, є і залишаються єдиним україномовним кіножурналом не тільки на Україні, а й у СРСР і навіть у всьому світі. «Новини кіноекрана» були, є і залишаються поки що єдиним з-поміж усіх українських мистецьких журналів, який не тільки витримав випробування перебудовою, не тільки не сидить на дотації, а й приносить чималий прибуток.

Починаючи з серпня 1961 року, почав виходити у Києві «платний додаток до журналу «Мистецтво» — «Новини кіноекрана». Сталося видавниче диво: розпочавши з 27000 примірників, «Новини кіноекрана» за кілька років збільшили тираж у двадцять з чимось разів. Очевидно, неабияку роль відіграла читацька потреба у виданні саме такого типу, щось, безперечно, залежало й від самих журналістів, але погодьтеся — переступити 600-тисячний рубіж вдається далеко не кожному журналові. Тільки дуже короткий час «Новини кіноекрана» перебували на дотації, але із зростанням тиражу відповідно зростали прибутки, сягнувши невдовзі майже мільйона карбованців. Оця рентабельність і згубила журнал.

Спілка кінематографістів України забажала мати власний Будинок кіно. Досі вона орендувала приміщення (другий поверх) на площі Калініна, 6/2. Але зростала кількість членів Спілки, зростала кількість заходів — справді, на чужій, та ще й обмеженій території не розвернешся. Отже, бажання Спілки було цілком слушне, але можливості — обмежені. Дозвіл на спорудження Будинку кіно було отримано, місце (на вул. Саксаганського, 6) відвойоване, а от необхідних коштів не було. Як і тепер, так і тоді члени нашої Спілки не могли похвалитися високорентабельними фільмами. Гроші пообіцяло позичити заможне Всесоюзне бюро пропаганди радянського кіно. Але дати просто так, за «спасибі», не хотіло — вимагало надійної застави. Такою виявився журнал «Новини кіноекрана» з усім його сталим читацьким загалом і сталим прибутком. Вибір було зроблено, але... журнал Спілці не належав. Після тривалих переговорів, вагань, обіцянок і запевнень домовленість була досягнута: з січня 1970 року «Новини кіноекрана» виходять уже як «щомісячний критико-публіцистичний ілюстрований журнал. Орган Комітету по кінематографії при Раді Міністрів УРСР і Спілки кінематографістів України». Це і дало змогу Спілці на законній підставі перекачувати гроші з Києва до Москви і в такий спосіб покривати борг — ті кошти, на які зводився Будинок кіно. Забігаючи наперед, скажемо: половину прибутків від «Новин» Спілка і досі передає до Москви. І це при наших нестатках та злиднях.

Але тоді, в подяку за фінансову допомогу, якої надав Спілці журнал «Новини кіноекрана», йому спеціально запроектували «персональне місце» в Будинку кіно — ціле крило на четвертому (найнезручнішому, щоправда) поверсі. Позаяк ніхто ніколи не дотримує своїх обіцянок, майже половину крила відразу було відібрано під усілякі спілчанські і неспілчанські служби. Так воно склалося з самого початку, і редакція задовольнилася сімома кімнатами: фактично в кожній розташовано було по два відділи, проте з цим змирилися і так працювали багато років.

Працювали загалом без нарікань і непогано. Скажімо, за 1990 рік було реалізовано 4 960 600 примірників. Річний оборот «Новин» становив у 1990 році 2 160 200 карбованців, з них чистий прибуток — 890 700 карбованців. За попередні роки показники — аналогічні. Не зайвим буде нагадати, що всі ці роки гонорар, який відміряла журналу Спілка, становив 950 карбованців. Так — щомісячно 950, і лише з січня 1991 року, після довгих умовлянь, спеціальним рішенням секретаріату гонорар було збільшено до 1500 карбованців на номер. Отже, працювати в журналі було важко і складно, задовольнитися цими копійками редакція не могла, втім мусила викручуватися без підтримки ззовні (тобто тієї ж Спілки кінематографістів).

Але то ще не вся біда. Найбільше лихо полягало в тому, що всі три десятиліття обсяг і вигляд «Новин кіноекрана», попри всю їхню економічність і ефективність, анітрохи не змінювались: журнал виходив на 16 сторінках (тобто, як «додаток до журналу»).

Необхідність значно збільшити обсяг «Новин кіноекрана» (щонайменше подвоїти) виникла з потреб самого життя. І це питання редакція неодноразово порушувала перед секретаріатом Спілки кінематографістів України: не тільки збільшити, а й поліпшити «Новини кіноекрана», а також утворити новий україномовний журнал типу «Искусство кино». Нагадаємо, що для цього не потрібні були додаткові витрати: і «Новини», і другий (гіпотетичний) журнал можна було б видавати на вказані вище, зароблені колективом «Новин кіноекрана» кошти.

Але коли про це заходила мова на секретаріаті Спілки, неодмінно здіймався галас: «Ви хочете всі наші гроші собі забрати!». Чому «їхні» і чому «собі»? Адже йшлося про видання, що так чи інакше належатиме Спілці кінематографістів України і працюватиме на Спілку! Умовляти господарів становища, які раптом відчули смак кріпосного володіння і збагнули незаперечні його переваги, було марною справою. Тож будь-які переговори закінчувались, як правило, тільки роздратуванням і озлобленням.

Поступово виявилася суть проблеми: Спілка кінематографістів (в особі секретаріату) запрагла цілковитої влади над журналом. Але ж преса має все-таки бути незалежною, бодай умовно, а проте незалежною, нікми не зв'язаною по руках і ногах. Очевидно, такий статус якво найближче відповідав би уявленню про демократію і гласність. І, мабуть, це занепокоїло секретаріат, ту його частину, яка нині «править бал». І вона під галас псевдоперебудовчих гасел і програм вирішила скористатися нагодою і потоптатися по тому, що не було ще потоптане і знищене до решти.

ЩОБ УПОВНІ зрозуміти, про що піде мова, треба знати, що відбувалося протягом останніх десятиліть із Спілкою кінематографістів України. А відбувалося і відбулося те, що й з усією українською культурою, хіба що в більш спотворених формах — селекція. Перманентна протиприродна акція, коли свідомо ліквідовували одних і так само свідомо залишали жити й діяти інших. І це тривало багато років підряд. Наслідком цілеспрямованої деукраїнізації стала Спілка, що певною мірою складається з людей, явно не байдужих (наставлених неприхильно) до української культури, до українського кіно (як до невід'ємної частини української культури) зокрема. Національний склад тут відіграє, поза сумнівом, значення, та ще більше значення має моральний рівень подібних «майстрів культури». Не забуваємо і не забудемо: в українському кінематографі добрий слід по собі залишили росіяни, білоруси, поляки, грузини, вірмени, євреї, але нерідко недобрий слід залишали так звані «етнічні українці», українці за походженням, та не за переконаннями.

Спілка кінематографістів України у теперішньому її варіанті не дуже шанує українську мову, літературу, культуру, не дуже їх любить, отож і розвиває вряди-годи, вкрай непослідовно і неохоче. Радше з принуки, аніж з обов'язку. Цьому маємо доволі доказів. Але що і кому доводити, кого переконувати: коли б це було не так, інакше, то й ситуація з українським кінематографом виглядала б зовсім по-іншому. Своєрідність моменту якраз у тому і полягає, що дехто з тих, що виступають сьогодні в образі натхненних будівничих української культури, насправді є послідовними її руйнівниками. Ось хто ніколи не розгублюється, не втрачає самовладання. За будь-яких умов, за всіляких обставин крокують вони попереду колони, впевнено стискаючи древко прапора. Ну, а позаяк умови й епохи змінюються — змінюються і прапори в їхніх твердих руках.

Ще три десятиліття тому на Україні функціонували три студії художніх фільмів — Ялтинська, Одеська і Київська. Ялтинську непомітно якось, без зайвого галасу, передали у розпорядження Московської кіностудії імені М. Горького. І тепер повернути її в лоно українства, либонь, нереально. Щодо студії Одеської, то її (за підказками і вказівками з центру) швиденько роздерли на шматки і продали по частинах за кордон. Трохи краще справи стоять на кіностудії імені О. Довженка, але хіба що відносно краще. І туди, не сумнівайтеся, докотилася брудната хвиля українофобства і національної нетерпимості. Деукраїнізація українського кіно стала сумним фактом, від якого нікуди не подінешся, і на нього звернуло увагу багато людей.

«Денаціоналізація — це перший крок на шляху декультуризації, до духовної смерті, — твердить режисер О. Муратов. — У країнах (цивілізованих країнах), у яких власність цілком приватна, питаннями національної культури займається держава, яка всіма засобами захищає її, не дає загинути у бурхливих хвилях ринку. А у нас, де ринок існує тільки на папері, перше, що було зроблено, це комерціалізовано саме культуру! Це конгеніально! Усе практично залишилося в зруйнованому, але у плановому господарстві, а все беззахисне, тендітне кинуте в хвилі ринку! Господи! Та коли ж скінчиться це божевілля...» («Молодь України», 4 квітня 1991 р.).

Отже, замість відродження українського духу в українському кіно, замість того,
щоб відновити
нищили «друз
перелицювали
кіно на кіно У
рігаємо щось
тилежне: стан
кіно дедалі...
ся. Що б це
буть, одне з
перебудова, аб
рався континге
ників.

Ось вам —
шкіц до портр
Спілки Владл
Новітній, сказ
раїнської де
лишній фаво
пам'яті жорст
нищителя вс
ським зветься,
Пристрасний
українського
націоналізму.
рець вірнопід
мів, од яких
лись навіть д
партапаратник
глянути п

інвективи і
вимальо ть
картина ост
ництва і лаке

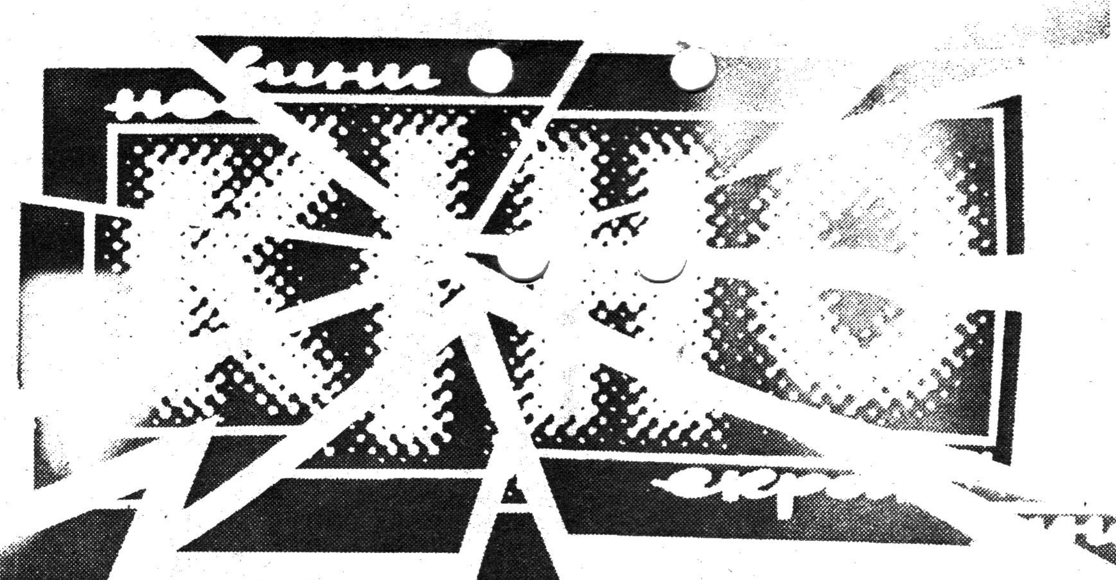
Не будемо
саме цей твор
мів «перебуд
найперших.
шов з лав Н
начепив на
китний прап
лив республ
моріал», май
Великій Раді
волі закрада
чи не всі та
що це за «М
за Рух, якщ
можуть запр
равляє він,
Спілці кінем
раїни, ставш
кшталт ідеол
Це він перш
гу видавати
екрана» дво
безперечно,
було б і зба
лад, видават
ма мовами
російською
Можна. Але
підшукати
хівців, збільш
шити фонд
звісно, гонор
нагадування
кові витрати
секретаріату
сказати бурж
таріат стояв
хитно.

вища, які раптом відчули смак кріпосного володіння і збагнули незаперечні його переваги, було марною справою. Тож будь-які переговори закінчувались, як правило, тільки роздратуванням і озлобленням.

Поступово виявилася суть проблеми: Спілка кінематографістів (в особі секретаріату) запрагла цілковитої влади над журналом. Але ж преса має все-таки бути незалежною, бодай умовно, а проте незалежною, ніким не зв'язаною по руках і ногах. Очевидно, такий статус-кво найближче відповідав би уявленню про демократію і гласність. І, мабуть, це занепокоїло секретаріат, ту його частину, яка нині «править бал». І вона під галас псевдоперебудовчих гасел і програм вирішила скористатися нагодою і потоптатися по тому, що не було ще потоптане і знищене до решти.

Леонід ЧЕРЕВАТЕНКО

НАМ І НЕ СНИЛОСЬ!

ЩОБ УПОВНІ зрозуміти, про що піде мова, треба знати, що відбувалося протягом останніх десятиліть із Спілкою кінематографістів України. А відбувалося і відбулося те, що й з усією українською культурою, хіба що в більш спотворених формах — селекція. Перманентна протиприродня акція, коли свідомо ліквідовували одних і так само свідомо залишали жити й діяти інших. І це тривало багато років підряд. Наслідком цілеспрямованої деукраїнізації стала Спілка, що певною мірою складається з людей, явно не байдужих (наставлених неприхильно) до української культури, до українського кіно (як до невід'ємної частини української культури) зокрема. Національний склад тут відіграє, поза сумнівом, значення, та ще більше значення має моральний рівень подібних «майстрів культури». Не забуваємо і не забудемо: в українському кінематографі добрий слід по собі залишили росіяни, білоруси, поляки, грузини, вірмени, євреї, але нерідко недобрий слід залишали так звані «етнічні українці», українці за походженням, та не за переконаннями.

Спілка кінематографістів України у теперішньому її варіанті не дуже шанує українську мову, літературу, культуру, не дуже їх любить, отож і розвиває вряди-годи, вкрай непослідовно і неохоче. Радше з принуки, аніж з обов'язку. Цьому маємо доволі доказів. Але що і кому доводити, кого переконувати: коли б це було не так, інакше, то й ситуація з українським кінематографом виглядала б зовсім по-іншому. Своєрідність моменту якраз у тому і полягає, що дехто з тих, що виступають сьогодні в образі натхненних будівничих української культури, насправді є послідовними її руйнівниками. Ось хто ніколи не розгублюється, не втрачає самовладання. За будь-яких умов, за всіляких обставин крокують вони попереду колони, впевнено стискаючи древко прапора. Ну, а позаяк умови й епохи змінюються — змінюються й прапори в їхніх твердих руках.

Ще три десятиліття тому на Україні функціонували три студії художніх фільмів — Ялтинська, Одеська і Київська. Ялтинську непомітно якось, без зайвого галасу, передали у розпорядження Московської кіностудії імені М. Горького. І тепер повернути її в лоно українства, либонь, нереально. Щодо студії Одеської, то її (за підказками і вказівками з центру) швиденько роздерли на шматки і продали по частинах за кордон. Трохи краще справи стоять на кіностудії імені О. Довженка, але хіба що відносно краще. І туди, не сумнівайтеся, докотилася брудна хвиля українофобства і національної нетерпимості. Деукраїнізація українського кіно стала сумним фактом, від якого нікуди не подінешся, і на нього звернуло увагу багато людей.

«Денаціоналізація — це перший крок на шляху декультуризації, до духовної смерті, — твердить режисер О. Муратов. — У країнах (цивілізованих країнах), у яких власність цілком приватна, питаннями національної культури займається держава, яка всіма засобами захищає її, не дає загинути у бурхливих хвилях ринку. А у нас, де ринок існує тільки на папері, перше, що було зроблено, це комерціалізовано саме культуру! Це конгеніально! Усе практично залишилося в зруйнованому, але у плановому господарстві, а все беззахисне, тендітне кинуте в хвилі ринку! Господи! Та коли ж скінчиться це божевілля...» («Молодь України», 4 квітня 1991 р.).

Отже, замість відродження українського духу в українському кіно, замість того, щоб відновити все те, що понищили «друзі народу», які перелицювали **українське кіно на кіно України**, спостерігаємо щось абсолютно протилежне: стан українського кіно дедалі... не поліпшується. Що б це означало? Мабуть, одне з двох: або не та перебудова, або не той підібрався контингент перебудовників.

Ось вам — не портрет, а шкіц до портрета секретаря Спілки Владлена Кузнєцова. Новітній, сказати б, діяч української демократії. Колишній фаворит недоброї пам'яті жорстокого ідейного нищителя всього, що українським зветься, В. Маланчука. Пристрасний борець проти українського буржуазного націоналізму. Палкий творець вірнопідданських фільмів, од яких знічено кривились навіть до всього звиклі партапаратники. Якщо переглянути п[ідр]яд усі йо[го] кіноінвективи і кінопанегірики, вимальо[вує]ться коло[сальн]а картина [з]ростання пристосовництва і лакейства.

Не будемо дивуватися, що саме цей творець і борець зумів «перебудуватися» серед найперших. Терміново вийшов з лав КПРС, терміново начепив на груди жовто-блакитний прапорець, співочолив республіканський «Меморіал», майже прописався у Великій Раді Руху. Мимоволі закрадається підозра: чи не всі там, бува, отакі? І що це за «Меморіал», що це за Рух, якщо такі діячі там можуть заправляти?... Заправляє він, до речі, й у Спілці кінематографістів України, ставши чимось на кшталт ідеолога чи оратора. Це він перший висунув вимогу видавати «Новини кіноекрана» двома мовами. Ідея, безперечно, цінна, її можна було б і збагатити: наприклад, видавати журнал трьома мовами — українською, російською й англійською. Можна. Але для цього треба підшукати відповідних фахівців, збільшити штат, збільшити фонд зарплати, ну, і звісно, гонорар. Втім, саме нагадування про якісь додаткові витрати викликало в секретаріату реакцію мало сказати бурхливу: тут секретаріат стояв насмерть, непохитно.

Як виявилось, у секретаріату був свій стратегічний задум, настільки ж ясний, наскільки дерзновенний. Вони теж були «за» журнал, але зовсім-зовсім інший. Про це було заявлено відкритим текстом: «Ви в такій якості нас не влаштовуєте». Водночас пролунали нахваляння розігнати незручну, неслухняну редакцію і натомість набрати «нову команду». План, поза сумнівом, зухвалий: цих за борт, «в набежавшую волну», а тих — на весла! Просто, як усе геніальне, хоча й незаконне. Лишалося хіба що підшукати формальний привід, бодай якусь підставу. Привід зрештою знайшли: невиконання вимоги, згідно з якою журнал мав би остаточно і назавжди підпорядкуватися виключно Спілці, обернутися на її власність.

ПРОТЕ колектив редакції прийняв рішення і далі залишатися спільним органом Міністерства культури УРСР та Спілки кінематографістів України. Це викликало мало не землетрус. Але чому? Адже в такий спосіб збережено було б лише існуючий статус-кво, не більше! На ці аргументи один з високовчених секретарів Спілки зневажливо кинув: «Це все історія, і нас не обходить!». Справді, що він Гекубі, що йому Гекуба? Що для нього сумління і гідність? Анічого, звук порожній, химера. Секретаріат, роздягаючи «Новини кіноекрана» до нитки, відмовився навіть оплатити реєстрацію журналу, надіславши предивну заяву в Держкомвидав УРСР. Розповідати про це можна довго. В результаті всіх ігор співзасновниками «Новин кіноекрана» стали Міністерство культури УРСР і трудовий колектив редакції.

Та незалежність виявилася примарною. Секретаріат погодився відпустити «Новини» на волю... але як поміщик надокучливих кріпаків: без землі, без реманенту, без вихідної допомоги... Йдіть собі з Богом — але голі, босі і простоволосі! На всі чотири сторони! Гуляйте, радійте, а ми на ваших кістках організуємо новий журнал! І назвемо його «Вавілон»!

Хтось мудрий додумався у секретаріаті до начебто безпрограшної акції: позбавити «Новини кіноекрана» паперового забезпечення. Передати наявний папір двомовному «Вавілону», а україномовні «Новини» залишити напризволяще. Ну, а без паперу вони мали б померти смертю начебто природною. Втім, хвацький задум суперечив нормам юридичного права: папір виділяється не на організацію, а на передплатників. Оскільки ж вони передплачували відомі їм «Новини», а не «Вавілон», не відомий поки що нікому, то... Але норовистий секретаріат закусив вудила, неухильно рухаючись у наміченому напрямку. Було віддано кілька розпоряджень, які мали заважати і перешкоджати нормальному виробничому процесові. Про це навіть говорити непристойно. Скажемо тільки, що «Новини кіноекрана» продовжують виходити завдяки ентузіазму редакції. Секретаріат же робив усе, щоб на світ з'явився ними запланований «Вавілон» на чолі з абсолютно не знаним у світі кіно чи то редактором, чи то менеджером С. Тоймою.

Отак і з'явився, наче з піни морської, двомовний (практично — за нинішньої ситуації — одномовний) «Вавілон». Який одразу — і тут з боку Спілки жодних заперечень — має бути удвічі грубший за «Новини кіноекрана». До того ж під орудою С. Тойми (С. Кічігіна) виходитиме ще й журнал «серйозний» обсягом 10 друкованих аркушів. Чи така вже щира любов до десятої музи керує С. Тоймою (С. Кічігіним)? Найімовірніше, йому байдуже, який журнал видавати — кінологічний, кінематографічний чи гінекологічний. І загалом — у цій історії найцікавіший не сам С. Тойма (С. Кічігін): якраз він тут не головна дійова (діюча) особа, а тільки руки, якими загрібають жар. І не так воно й неймовірно вирахувати тих, хто стоїть за його спиною і хто ним кермує. Хто звелів йому перетворитися на київського Мердока, під шум і галас плюралістично-демократичний наказав прибирати до рук засоби масової інформації, передусім пресу.

Нащо київському Мердоку ця морока? Використовуватимуть вони завойовану пресу (а далі радіо, телебачення, кіномережу) лише для реклами й шлюбних оголошень, луплячи з клієнтів суми, які спадають на думку, — та й годі? Ну, а коли вони на цьому не зупиняться, коли на наших очах вони «законно» прибирають до рук, щоб на власний розсуд і у власних інтересах розпоряджатися привласненою інформацією, маніпулювати масовою свідомістю? Найпевніше, так воно і є, досить з нас легенд про немеркантильних добродійників.

Виникає традиційне запитання: кому це вигідно? В українському, приміром, кінематографі?

ГОЛОС України

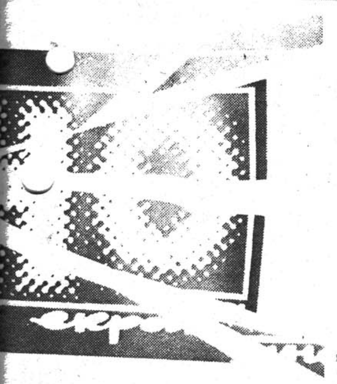
е те, що по-
народу», які
українське
аїни, спосте-
олютно про-
українського
поліпшуєть-
чало? Ма-
к: або не та
те той підіб-
перебудов-

портрет, а
секретаря
Кузнецова.
б, діяч ук-
раїні. Ко-
недоброї
о ідейного
що україн-
Маланчука.
орець проти
буржуазного
лкий тво-
льких
ено криви-
ього звиклі
Якщо пере-
і йс кіно-

Як виявилось, у секретаріату був свій стратегічний задум, настільки ж ясний, наскільки дерзновенний. Вони теж були «за» журнал, але зовсім-зовсім інший. Про це було заявлено відкритим текстом: «Ви в такій якості нас не влаштовуєте». Водночас пролунали нахвалляння розігнати незручну, неслухняну редакцію і натомість набрати «нову команду». План, поза сумнівом, зухвалий: цих за борт, «в набежавшую волну», а тих — на весла! Просто, як усе геніальне, хоча й незаконне. Лишалося хіба що підшукати формальний привід, бодай якусь підставу. Привід зрештою знайшли: невиконання вимоги, згідно з якою журнал мав би остаточно і назавжди підпорядкуватися виключно Спілці, обернутися на її власність.

Хтось мудрий додумався у секретаріаті до начебто безпрограшної акції: позбавити «Новини кіноекрана» паперового забезпечення. Передати наявний папір двомовному «Вавилону», а україномовні «Новини» залишити напризволяще. Ну, а без паперу вони мали б померти смертю начебто природною. Втім, хвацький задум суперечив нормам юридичного права: папір виділяється не на організацію, а на передплатників. Оскільки ж вони передплачували відомі їм «Новини», а не «Вавілон», не відомий поки що нікому, то... Але новостворений секретаріат закусив вудила, неухильно рухаючись у наміченому напрямку. Було віддано кілька розпоряджень, які мали заважати і перешкоджати нормальному виробничому процесові. Про це навіть говорити непристойно. Скажемо тільки, що «Новини кіноекрана» про-

СНИЛОСЬ!

довжують виходити завдяки ентузіазму редакції. Секретаріат же робив усе, щоб на світ з'явився ними запланований «Вавілон» на чолі з абсолютно не знаним у світі кіно чи то редактором, чи то менеджером С. Тоймою.

Отак і з'явився, наче з піни морської, двомовний (практично — за нинішньої ситуації — одномовний) «Вавілон». Який одразу — і тут з боку Спілки жодних заперечень — має бути удвічі грубший за «Новини кіноекрана». До того ж під орудою С. Тойми (С. Кічігіна) виходитиме ще й журнал «серйозний» обсягом 10 друкованих аркушів. Чи така вже щира любов до десятої музи керує С. Тоймою (С. Кічігіним)? Найімовірніше, йому байдуже, який журнал видавати — кінологічний, кінематографічний чи гінекологічний. І загалом — у цій історії найцікавіший не сам С. Тойма (С. Кічігін): якраз він тут не головна дійова (діюча) особа, а тільки руки, якими загрібають жар. І не так воно й неймовірно виразхувати тих, хто стоїть за його спиною і хто ним кермує. Хто звелів йому перетворитися на київського Мердока, під шум і галас плюралістично-демократичний наказав прибирати до рук засоби масової інформації, передусім пресу.

Нащо київському Мердоку ця морока? Використовуватимуть вони завойовану пресу (а далі радіо, телебачення, кіномережу) лише для реклами й шлюбних оголошень, луплячи з клієнтів суми, які спадають на думку, — та й годі? Ну, а коли вони на цьому не зупиняться, коли на наших очах вони «законно» прибирають до рук, щоб на власний розсуд і у власних інтересах розпоряджатися привласненою інформацією, маніпулювати масовою свідомістю? Найпевніше, так воно і є, досить з нас легенд про немеркантильних добродійників.

Виникає традиційне запитання: кому це вигідно? В українському, приміром, кінематографі?

А вигідно це якраз не тим, хто українське кіно творить і хто працює на його благо, а часто-густо саме тим, хто, виступаючи від його імені, заходився терміново наживатися й облаштовувати свої дільця, хто квапливо нищить і розтягує кіно українське. «Вавілонізація» Спілки кінематографістів України і РБК відбувається цілеспрямовано, планомірно і неухильно. З'явився ресторан «Вавілон», який належить не ресторантресту, а безпосередньо Спілці. Під прикриттям вільного підприємництва і свободи творчості провадиться безприкладна дегуманізація «наймасовішого з мистецтв», здійснюється відверта «блаталізація» кінематографу, його духовне обеззброєння. Відбувається нічим не прикрите одурманювання довірливих людей, насамперед молоді. Вже й довгоочікувані, колись урочисті й хвилюючі, прем'єри почали нагадувати сектантські радіння: все про вампірів, про путан, про гомосексуалістів та лесбіянок, про гангстерів, рекетирів, мафіозі... Те, що ідеалістам 60-х років уявлялось як храм мистецтва, щодалі конкретніше скидається на вертеп і торжище. Кажуть, перетворюється на ринок — ні, радше на східний базар — безцеремонний, нахабний і... небезпечний.

Одухотворених митців і божественних актрис почали витісняти на задній план інші персонажі. Завсідниками Будинку кіно стали м'язисті, напомповані в спецтренувальних залах молодики й яскраво нафарбовані, барвисто зодягнуті представниці напівсвіту. Що ж, дожили ми і до рідних буржуїв, і до радянського капіталізму в його найбрутальніших проявах!

Але що за демократія і що за гласність на нас чекають, якщо виникнуть оті пресові концерни чи синдикати, якщо аж стільки газет і журналів зосереджено буде в одних руках? Чим це в принципі відрізняється від того ж таки тоталітаризму, нами засудженого?

Усе відбулось, немов у пригодницькому фільмі: несподівано і хутко. А втім, жанр визначити можна ще точніше — як нальотницький. Так, аналогії з одеською Молдаванкою цілком чинні.

Приходить редакція на службу, а служити, заробляти Спілці гроші нема де: з трьох кімнат геть усе повикидуване. Повикидали шафи, столи, стільці, архів, книги, листи, друкарські машинки, навіть телефони позрізали і повикидали на коридор. Усе мало засвідчити: об'явилися нові хазяї, справжні — і на доказ цього на двері навішено було амбарний замок! Це загалом прикметна риса: орієнтуючись на «вавілонські» звичаї, С. Тойма (С. Кічігін) свою діяльність на завойованій території розпочав з того, що насамперед врізав нові запори і замки. Воістину, образ Бені Крика не дає спокою сучасним його наслідувачам і послідовникам. Недурно ж стільки театральних постановок, стільки екранізацій у переборщено-романтизованому вигляді представили нам цього чарівного бандита.

Хоча справедливості ради зазначимо: загарбання життєвого простору провадилося цього разу під червоним прапором. Під червоним прапорцем значка, що майорить на грудях депутата Верховної Ради СРСР Михайла Бєлікова. Він особисто віддав розпорядження Кіноцентру не оплачувати орендну плату за ці три кімнати, бо туди вселиться «Вавілон».

Змальоване виразно демонструє не тільки міру неприхильності, а й міру, скажемо так, легковажності войовничого (надміру) секретаріату, бо Спілка кінематографістів, що існує зокрема й на прибутки від «Новин», рубає гілку, на якій сидить. Це засліплення (сподіваємось, не класове) чи щось гірше? Продемонстровано тим часом ще й таке: в наш час усе можливе і все може минутися безкарно.

Вседозволеність — завжди вседозволеність. І що з того, що за вікнами сурмлять про перебудову? Раніше нас убивали бюрократи, сьогодні — розперезані ділки. Яка різниця?

А київський Мердок С. Тойма (С. Кічігін) врядигоди навідує свою нову штаб-квартиру (кімнати, відібрані у «Новин кіноекрана»). Ходити йому, щоправда, непросто і нелегко: доводиться пробиратися крізь каньйон шаф, столів, стільців, повикидуваних з його теперішнього кабінету. Але то незручності невічні. Якось те барахло державне поприбирають. А на шляху до слави і до зиску через дещо переступають. Навіть через дещо страшніше.

Тільки не варто прикриватися ще й ім'ям Івана Миколайчука — на тій, мовляв, підставі, що він зняв фільм «Вавілон-ХХ». Перепрошуємо, але Іван Васильович жодного відношення до вищезмальованої «вавілонської» історії не має. Не причетний він ані до «вавілонських ігор», ані до журналу «Вавілон». Бо ніколи, ні за якої погоди так не поводився і нічим подібним не займався. Це вже напевне. Іван Миколайчук усе чинив навпаки — зовсім з іншими людьми приятелював, зовсім інших моральних і мистецьких принципів дотримувався, про інше кіно мріяв, зовсім інше життя прожив.

Втішайтеся, колишні контрпропагандисти — нинішні діловари! Торжествуйте: це ваш час! Ви маєте рацію: іде тільки Акт І. А за ним неминуче настане і Акт ІІ, і Акт ІІІ. Настане й Фінал. Неодмінно. Яким він буде? Може бути різним, неоднаковим — залежно від декорацій та учасників. Але не забувайте, що Ісус терпів-терпів, закликав до порозуміння і згоди, а відтак схопив батога і вигнав торгашів з храму.

анегірики.
колон а
пристосов-

атися, що
борець зу-
я» серед
во вий-
терміново
ковто-бла-
співочо-
кий «Ме-
писався у
. Мимо-
підозра:
отакі? І
», що це
діячі там
?... Зап-
й у
істів Ук-
мось на
оратора.
нув вимо-
и кіно-
. Ідея.
і можна
наприк-
ал трьо-
ійською.
иійською.
го треба
фа-
ат, збіль-
ну, і
м, саме
сь додат-
кало в
т секре-
т, непо-

ПРОТЕ колектив редакції прийняв рішення і далі залишатися спільним органом Міністерства культури УРСР та Спілки кінематографістів України. Це викликало мало не землетрус. Але чому? Адже в такий спосіб збережено було б лише існуючий статус-кво, не більше! На ці аргументи один з високовчених секретарів Спілки зневажливо кинув: «Це все історія, і нас не обходить!». Справді, що він Гекубі, що йому Гекуба? Що для нього сумління і гідність? Анічого, звук порожній, химера. Секретаріат, роздягаючи «Новини кіноекрана» до нитки, відмовився навіть оплатити реєстрацію журналу, надіславши предивну заяву в Держкомвидав УРСР. Розповідати про це можна довго. В результаті всіх ігор співзасновниками «Новин кіноекрана» стали Міністерство культури УРСР і трудовий колектив редакції.

Та незалежність виявилася примарною. Секретаріат погодився відпустити «Новини» на волю... але як поміщик надокучливих кріпаків: без землі, без реманенту, без вихідної допомоги... Ідіть собі з Богом — але голі, босі і простоволосі! На всі чотири сторони! Гуляйте, радійте, а ми на ваших кістках організуємо новий журнал! І назвемо його «Вавілон»!

НЕ ЗАБУВАЄМО І НЕ ЗАБУДЕМО: В УКРАЇНСЬКОМУ КІНЕМАТОГРАФІ ДОБРИЙ СЛІД ПО СОБІ ЗАЛИШИЛИ РОСІЯНИ, БІЛОРУСИ, ПОЛЯКИ, ГРУЗИНИ, ВІРМЕНИ, ЄВРЕЇ, АЛЕ НЕРІДКО НЕДОБРИЙ СЛІД ЗАЛИШАЛИ ТАК ЗВАНІ «ЕТНІЧНІ УКРАЇНЦІ», УКРАЇНЦІ ЗА ПОХОДЖЕННЯМ, ТА НЕ ЗА ПЕРЕКОНАННЯМИ

СЕКРЕТАРІАТ ПОГОДИВСЯ ВІДПУСТИТИ «НОВИНИ» НА ВОЛЮ... АЛЕ ЯК ПОМІЩИК НАДОКУЧЛИВИХ КРІПАКІВ: БЕЗ ЗЕМЛІ, БЕЗ РЕМАНЕНТУ, БЕЗ ВИХІДНОЇ ДОПОМОГИ... ЙДІТЬ СОБІ З БОГОМ — АЛЕ ГОЛІ, БОСІ І ПРОСТОВОЛОСІ! НА ВСІ ЧОТИРИ СТОРОНИ! ГУЛЯЙТЕ, РАДІЙТЕ, А МИ НА ВАШИХ КІСТКАХ ОРГАНІЗУЄМО НОВИЙ ЖУРНАЛ! І НАЗВЕМО ЙОГО «ВАВІЛОН»!

ВСЕДОЗВОЛЕНІСТЬ — ЗАВЖДИ ВСЕДОЗВОЛЕНІСТЬ. І ЩО З ТОГО, ЩО ЗА ВІКНАМИ СУРМЛЯТЬ ПРО ПЕРЕБУДОВУ? РАНІШЕ НАС УБИВАЛИ БЮРОКРАТИ, СЬОГОДНІ — РОЗПЕРЕЗАНІ ДІЛКИ. ЯКА РІЗНИЦЯ?

НІ ЩАСТЯ, НІ ДОЛІ...

Дощі перебудови ще не всюди змили з транспарантів і панно гасло застійного періоду: «Все найкраще — дітям!» А якщо спокійно, без упереджених емоцій вдуматися в його зміст, то чи й слід би було його змивати? Адже воно виражає одну з характерних традицій нашого народу: кожна мама прагне віддати своїм дітям все найкраще, найдорожче...

Хтось заперечить: не кожна мама! Скільки сьогодні таких, що народивши сина чи доньку, байдуже кидають їх напризволяще, мовляв, держава не дасть загинути. Це теж є. Але хіба ж то мами? То ж зозулі! — так охрестив їх народ.

Працівники республіканського Дитячого фонду нас повідомили: сьогодні на Україні діє 106 дитячих будинків, шкіл-інтернатів, багато інших дитячих закладів, у яких на утриманні держави перебуває понад 100 тисяч юних громадян — синів і дочок нашого народу. Дітей, у яких ні батька, ні неньки, ні щастя, ні долі.

Будемо відверті: у багатьох батьки є... Але наше трагічне життя зробило їх такими жорстокими егоїстами, що дітям від них — ніяких радощів. Про це й пишуть наші читачі. А ще наголошують, що державна система опіки дітей-сиріт давно застаріла, вимагає докорінної перебудови.

НЕ У СЛОВАХ МИЛОСЕРДЯ

Про дітей-сиріт у Білій Церкві дбає чимало людей. Багато хто ладен допомогти їм. Так, трудівники об'єднання «Білоцерківшина» в 1990—1991 роках виділили 50 тисяч карбованців на ремонт приміщень дитячого будинку «Волошка». За кошти фонду «Чорнобиль» буде оздоровлено 70 вихованців школи-інтернату для глухонімих дітей в санаторії Цхалтубо, на що виділено 45 тисяч карбованців. Поліпшилося забезпечення інтернатних закладів продуктами харчування.

Та якими б переконливими не здавалися наведені факти, уваги до знедолених дітей ще дуже й дуже мало. Не можна без тривоги згадувати, зокрема, Будинок для дітей-інвалідів, що належить до системи соцзабезу. Вимоги міськсанепідстанції про реконструкцію приміщень харчоблоку з метою дотримання технології приготування їжі не виконано через відсутність будматеріалів. На харчоблоці не замінено газове обладнання на електричне. В спальних кімнатах не вистачає шаф, індивідуальних тумбочок. Та й сам Будинок дитини розміщується в погано пристосованих приміщеннях. Не завершено прокладення каналізаційних комунікацій.

Можна ще називати добрі й негативні приклади ставлення до знедолених дітей. Але нині, коли ми так голосно заявляємо про свій намір покінчити з соціальною несправедливістю, всі недоробки треба усувати негайно. Бо інакше наше милосердя так і залишиться тільки на словах.

В. ЩУРОВСЬКИЙ,
завідуючий відділенням гігієни і профілактики захворювань серед дітей та підлітків Білоцерківської міськсанепідстанції.

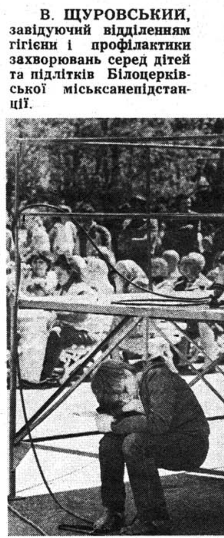

Фото Івана ТИТАРЕНКА.

НАПІВСИРОТИ

Все життя Олексія Головіна, Сергія Кухтіна, Наталку Ляшенко, Ларису Нікель переслідує якийсь невизначений термін — «напівсироти». Виходить, ніби сироти наполовину? Але чому ж тоді до СПТУ, де вони тепер вчаться, діти прийшли з інтернату, в інтернат — з дитбудинку? Через оте «напів» в училищі для них не передбачено сирітські підйомні та відповідні пільги.

В інтернаті, до речі, було так само. Сиротам є гроші на кишенькові витрати, їм — ні, сиротам — дорогі подарунки, спеціальні гостинці, вони — знову осторонь. А коли скінчили дев'ять інтернатських класів, хоч не мали куди йти, були прирівнені до «домашніх» дітей і випроваджені за поріг у чому були, тоді як «справжні» сироти одержали новий одяг та взуття на всі пори року, постільну білизну, певну суму грошей.

— Ви думаєте в нас серце не розривається, коли проводжаємо цих бідолашних дітей у світ широкий без усяких засобів до існування? — ділиться своїм болем старший вихователь Нововодолазької школи-інтернату О. Вотінцева. — Плачемо разом з ними, але допомогти нічим не можемо — такий закон...

— Був час, — розповідає директор згаданої школи-інтернату М. Ріпка, — що ми виходили з реальних обставин і сиріт та забутих напівсиріт не розмежовували. Але прокурорська перевірка визнала це порушенням закону і від самодіяльності, так би мовити, благодійності нас зобов'язали відмовитися.

— Ось і нині, — вів далі Микола Петрович, — ми маємо 40 дітей, до яких ніхто й ніколи не навідувався, хоча «справжніх» сиріт серед них лише 14.

Правда, нещодавно деяку несправедливість відносно напівсиріт було усунуто. 22 травня 1990 року Президент СРСР підписав Закон, який, зокрема, дозволяє всиновлення дітей-напівсиріт без згоди їхніх батьків. Однак чи означає це, що в інтернаті такі діти можуть прирівнюватися до сиріт? Юристи кажуть, що ні.

До речі, в Нововодолазькому інтернаті пригадують випадок, коли після смерті дружини батько здав сюди аж дев'ять своїх дітей. Здав і забув про них. І ось коли старші вже вийшли звідси, а в інтернаті лишилося троє наймолодших, працівники притулку таки знайшли цього батька (до речі, матеріально добре забезпеченого й на вигляд досить респектабельного чоловіка) й домоглися від нього офіційної відмови від своїх покинутих дітей. Таким чином, лише ці троє діждалися формального засвідчення свого сирітства і зради — стали одержувати допомогу від держави. Старші вибөрсувалися, як уміли.

Яке життя чекає на дітей «паперових» батьків після виходу з інтернату, здогадатися неважко. Позбавлені засобів до існування, одні — злидарюють, інші починають красти, пристають до сумнівних компаній. Словом, економлячи на турботі до напівсиріт, держава завдає суспільству втрат, які й обліку не піддаються. Єдина надія в цих забутих дітей — потрапити після інтернату в колектив чуйних і турботливих людей, здатних чужу біду сприйняти, як свою. Чи багато таких у нас? Для нововодолазців цим колективом, як правило, є сільське ПТУ в Рокитному.

— Напівсироти від нас не вибувають, отож їхні проблеми для училища давно стали звичними, — розповідає завуч СПТУ Л. Прийма. — Чим можемо, постійно підтримуємо підлітків: клопочемо про допомогу для них з райкому профспілки, підшукуємо якусь нескладну цілорічну роботу, влітку прилаштовуємо на практику в міцні колгоспи. Але найбільшою психологічною опорою для таких дітей є дружба з місцевими учнями, перебування в їхніх сім'ях, що ми активно заохочуємо.

Допомагає вижити також те, — продовжує педагог, — що наші вихованці з сирітською долею дуже дружні між собою, дуже бережливі, дуже ощадливі. На свої невеликі заробітки «інкубаторські» (як їх інколи зневажливо називають) діти найперше прагнуть запастися власним одягом і позбутися осоружного казенного. Чи щаститиме досягти мрії за нових цін? Навряд. А ще ж хочеться заощадити якусь копійку на завтра.

Що стосується завтрашнього дня, то він у рокитнянських випускників більш-менш визначений. Всі вони, як правило, залишаються в районі. Колгоспи, куди потрапляють на роботу, за клопотанням училища беруть на себе турботу про цих молодих працівників.

У знедолених дітей, про яких я отут розповіла, немає депутатів у Верховних Радах, немає власних адвокатів. А відтак вони терпляче й покірно несуть свій хрест, самі не відаючи, чим провинилися перед державою і Богом.

То де ж тоді, скажіть, ота гуманність? Лишати змогу батькам при зручній нагоді заявити про свої права на дітей, яких змалечку свідомо прирекли на нещастя? Годі сподіватися на випадок! Коли люди нахабно зневажають свої батьківські обов'язки, коли піддають ризику життя і здоров'я власних дітей, не треба з ними церемонитися. Позбувся дітей, автоматично позбувайся і прав на них. Трапиться, хтось схаменеться вчасно, нехай повернення батьківства добивається через суд.

...Нинішнього року інтернат у Новій Водолазі залишили ще троє дітей «паперових» батьків. Прогнозувати свою долю ні Світлана Козак, ні Льоня Зеленський, ні Олег Кукіль не беруться. Тож хай вистачить їм сили і мужності не розгубитися й вистояти в цьому жорстокому світі.

Тамара ПОЛІЩУК,
журналіст.
Харківська область.

«ДІТИ — НЕ РЕЧІ»

Не раз випало чути ці слова з уст Валентини Миколаївни Сосніної, директора дитячого будинку № 9, що в Одесі. З гіркотою вимовляла вона їх з найрізноманітніших трибун — на сесіях міської та обласної Рад народних депутатів, пленумах міськкому та обкому Компартії України, на нарадах освітян і медиків, благодійних організацій. Мету переслідувала одну: привернути увагу до того неприпустимо казенного підходу, що панує поки що у ставленні до дітей-сиріт, знайти підтримку пропозицій свого колективу щодо докорінної зміни статусу дитбудинків узагалі та їхнього зокрема.

«Діти — не речі, — казала вона з докором, — а ми, дорослі, цього ніяк, на жаль, не зрозуміємо». Власне, сама Валентина Миколаївна, її колеги усвідомили те давно. Тому рішуче виступили проти усталеного «порядку», коли установи опіки поділяються в нашій країні на три ступені — будинок дитини, де утримують малюків віком до трьох років; дитбудинок, де мешканцям — від 3 до 7 років; інтернат для школярів. Отакі собі «переселенські пункти», де дітей справді, немов речі, передають з одних рук до інших, з одних стін у другі.

А як це позначається на самих дітях? Годі й казати, до чого призводить порушення єдиного, нерозривного й цілеспрямованого процесу виховання й навчання, наскільки негативно позначається це на становленні особистості. Психіка дітей, до того ж, травмується просто через розлучення зі своїми вихователями та ровесниками, до яких звикли, через зміни в обстановці помешкання. Не пізнавши батьківської ласки, сімейного затишку, такі діти починають сприймати установу опіки як свою власну домівку, і раптом — команда збирати пожитки, кудись переїжджати. Скільки сліз, скільки відчаю в таких випадках буває! Як травмуються дитячі душі!

І ось колектив дитбудинку № 9 ще три роки тому вирішив, на свій страх і ризик, порушити інструкцію: не віддав дітей, що підросли, до інтернату, а організував для них два класи у себе ж. Тепер ці щасливчики — а їх 29 — уже закінчують третій клас. І педагоги-вихователі не натішаться ними. А водночас і тривожаться як за них, так і за інших, менших. Бо хотілося б і їх залишити в «рідній домівці», виховати до повноліття! Умов же ніяких — ні тобі класних кімнат, ні бібліотеки, ні спортивної зали, ні, врешті-решт, зайвих спалень. Не розрахований, одним словом, дитбудинок на те, щоб тут ще й навчатися.

Прийшовши до такого висновку, В. Сосніна та її колеги пропонують створити на базі їхнього дитбудинку навчально-виховний комплекс. З цього приводу й виступає Валентина Миколаївна, закликає підтримати ідею, змилостивитися над дітьми, до яких доля й так жорстока. Не скажеш, що Сосніну не розуміють. Та одних слів підтримки замало. Потрібні кошти — й немалі. Їх же виділяти не поспішають.

Нещодавно проблеми, що тривожать колектив дитбудинку № 9, привернули увагу Руху сприяння соціальному оновленню, — громадсько-політичної організації, що діє в Одесі. На своїх загальних зборах її члени вирішили внести у фонд створення такого навчально-виховного комплексу 100 тисяч карбованців. Беруться й попрацювати на спорудженні комплексу. А водночас звернулися до обласної й міської Рад народних депутатів, до всієї громадськості Одещини: даваймо спільними зусиллями допоможемо створити комплекс!

Хочеться вірити: заклик знайде-таки відгук. І перший заклад нового типу в Одесі з'явиться. Але ж по республіці дитячих «переселенських пунктів» немало. І не гоже, безсумнівно, сподіватися на зміни в них тільки завдяки ентузіазмові педагогів-вихователів. Проблема чекає розгляду й вирішення в Міністерстві народної освіти, в уряді республіки.

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеса.

Василь ТКАЧЕНКО

НАЦІОНАЛЬНА СИМВОЛІКА В КОНТЕКСТІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

(Продовження. Початок у № 107 за 5 червня).

Не рахуватися з традицією червоних козацьких прапорів царський уряд певний час не міг. Одначе, багато важило від конкретної розстановки політичних сил, стратегічної лінії Москви щодо козацтва та й від особистого ставлення царів до того чи іншого гетьмана. Наприклад, при виборах усіх наступних за Богданом Хмельницьким гетьманів московські царі постійно присилали свої клейноди, і серед них завжди була Велика Корогва, але, як свідчить М. Сементовський, на ній поступово змінюється композиція образів — угодників, Спасителя і Богородиці, державного двоголового орла. Згодом дійшло і до зміни колористики самого прапора — це вже було симптомом відвертого нехтування козацькою традицією, посиленням великодержавних централістських позицій.

Уже починаючи з гетьмана І. Самойловича (1672—87), писав М. Грушевський, Гетьманщина «тихо пливла, без всяких конфліктів і пертурбацій на буксирі московської політики», бо козацька старшина і Москва прийшли до порозуміння. «Як раз серед політичного затишшя і лояльної покірності старшини під регіментом Самойловича і Мазепи закладалися міцні основи станових прав козацької старшини і поміщицького володіння на Україні, що розвивалося паралельно з поступовим знищенням автономії і форм виборності козацького правління».

Показником знищення автономії були і зміни в символіці. Гетьман І. Самойлович уже отримує Велику Корогву із білої крущатої камки з рожевою каймою; з одного боку був вишитий чорний двоголовий орел, а в середині його Георгій Побідоносець, а навкого напис: «Дано их царского величества верному Гетману нашему Ивану Самуйловичу 1686 г.» Мазепа теж отримав від царів Івана й Петра Олексійовичів та царівни Софії Олексіївни прапор лазурової камки, опушений золотою бахромою із зображенням на обох сторонах російського герба, під яким хрест, зірки і Образ Спаса з надписом «Царь царем і Господь Господом».

Після Полтавської битви 1709 року, акцентуючи на моменті переходу І. Мазепи на сторону Карла XII, царський уряд вдається до всіляких заходів щодо ліквідації тих залишків української автономії, які ще мали місце після ряду десятиліть руїни і остаточного перетворення України в свою провінцію. Гетьмани І. Скоропадський (1708—22) і Д. Апостол (1727—34) теж отримали від царів прапори білої тафти із золотою бахромою із зображенням двоголового орла. Одначе, в зв'язку з подальшою уніфікацією державної символіки Росії, чорний орел стали розміщувати виключно на золотому полі.

Відхід від традиції червоного прапорництва до жовтавого, салатового чи голубого символізував одне — подальшу втрату залишків гетьманської автономії, нівеляцію національних особливостей і загальноімперську уніфікацію. Зарубіжна «Енциклопедія України» відзначає, що «у 18-му столітті стали переважати блакитні прапори з золотими чи жовтими хрестами і часом іншими емблемами (небесними світилами, зброєю, зображенням святих). Лицьова сторона полкових і сотенних прапорів вміщала національну емблему — козака з мушкетом на золотому чи жовтому щитовому полі на блакитному полотнищі. Зворотня сторона зображала полкову чи сотенну емблему».

Військові клейноди — булава, прапор, бунчук, пернач, литаври, значки і тростї — були пожалувані Україні в 1763 році й Катериною II на знак восшествія її на престол. Прапор, як це вже було заведено, теж був на золотому полі із зображенням російського герба та хреста, а також чотири значки — білі з жовтими хрестами. Але знову ж таки це була лише прелюдія, за якою стояло неухильне бажання імператриці привести до «обрусіння» народу та перетворення України на рядову провінцію. Вже через рік К. Розумовський був звільнений від гетьманських обов'язків, а імператорським маніфестом від 3 серпня 1775 року було проголошено і про скасування Січі «із знищенням самого імені запорозьких козаків».

На територіях новоутворених губерній Російської імперії вводяться біло-синьо-червоні прапори, кольористика яких відображає російську національну символіку. Традиційна козацька символіка зберігається частково лише серед залишків запорозьких формувань понад Дунаєм, Бугом, Дністром, а також на Приазов'ї та Кубані. Останній спалах спогаду про козацьке прапорництво можна вбачати на Півдні України: малиновий колір був визнаний як «свій» анархістами Нестора Махна — малинова зірка на чорному прапорі анархізму.

6. ВІЙНА КОЛЬОРІВ

Жовто-синя кольористика в українській символіці сприймається широким загалом як знак українського буржуазного націоналізму. І, незважаючи на те, що дехто із прихильників жовто-синьої символіки в своїм бажанні зняти з неї таке тавро закликає навіть заборонити на Україні сам термін «український буржуазний націоналізм» — такий підхід справі не зарадить. Те, що заборонено, неодмінно міфологізується, починає жити своїм романтизованим «катакомбним» життям, щоб час від часу вирватися із підземелля і спалахнути на тій чи іншій мітинговій площі.

Поміркований науковий аналіз, а лише він і здатний деміфологізувати історію, показує що український буржуазний націоналізм є таким же об'єктивним суспільним явищем, як і сотні інших націоналізмів, що його поява і еволюція проходила через ті ж самі фази й закономірності, як і інші. Звичайно, є і своя специфіка. Але в цілому сучасна наука доводить, що поява націоналізму (як ідеології, політики й практики та системи цінностей у соціально-політичній орієнтації людей) неминуча за умов капіталістичної формації, і визріває націоналізм скориговано до етапів становлення цієї формації.

На формування націоналізму впливають дві суспільні тенденції. Перша — пробудження національного життя і створення національних держав, бо тільки нація на першому етапі і забезпечує весь комплекс людських відносин, а держава стає гарантом його непорушності. Друга — ломка національних кордонів, інтеграція економічних відносин, інтернаціоналізація всього суспільного життя, що також, у свою чергу, викликає необхідність у механізмі захисту національних інтересів.

Дуже важливим, одначе, є той момент, що нікуди не годиться абстрактна постановка питання про націоналізм взагалі. Необхідно відрізняти націоналізм гноблячої нації і націоналізм нації малої, пригнобленої. У практиці формування більшості буржуазних країн світу дістав реалізацію принцип «одна нація — одна держава». І після революційних потрясінь, у міру цивілізованості країни, націоналізм поступово набував поміркованого характеру, ставав основоположним принципом державного устрою, де під нацією розуміють одержавлений етнос.

В умовах же унітарної багатонаціональної держави націоналізм може виявляти агресивність та екстремізм унаслідок постійної суперечності між декларативно проголошеним правом націй на самовизначення, з одного боку, та принципом державного суверенітету і територіальної цілісності держави — з іншого. Головний прояв націоналізму цього типу держави проявляється у визнанні якоїсь нації «зразковою» або піднесення її до рангу нації, яка має винятковий привілей на державне будівництво. Природно, така установка штовхає представників малого етносу до створення механізму захисту своїх національних інтересів, своєї національної неповторності.

Проблеми, що існують у сфері міжнаціональних відносин, можуть загострюватись у зв'язку з кризовими явищами та суспільними деформаціями, набувати болісного характеру або вирішуватися в міру зростання соціальної захищеності громадянина та формування правової держави. В разі наростання економічної експлуатації та національного гноблення націоналізм неминуче набирає форм етнічного відчаю. Тоді вже на повну потужність включаються основні ідеологічні догмати націоналізму: пріоритет національних цінностей над особистісними; пріоритет своєї національної культури над іншими; пріоритет державності над усіма іншими формами організації етносу.

З огляду на ці загальні закономірності, виведені із світової практики, можна сказати, що і український націоналізм нічим не кращий і не гірший за інші. Можливо, лише своєрідний — унікальне явище XIX і XX століття, коли вже 50-мільйонний народ так і не спромігся на суверенну державу. І не переміг націоналізм ні ідеологічними заходами, ні забороною вживати таке поняття, ні репресивними заходами. Необхідно постійно вирішувати національне питання, йдучи насамперед шляхом ліквідації тих потворних суспільних явищ і відносин, які заважають людині реалізувати свій творчий потенціал, зводять її до згори регламентованого масштабу.

Отже, вирішення національного питання і питання соціального прогресу — дві нерозривні сторони історичного процесу. Розуміння цього знаходимо і в М. Грушевського, який відзначав, що в другій половині XIX ст. і на Україні в цілому, і на Галичині зокрема, «на конкретних прикладах галицької політики ставилися і вирішувалися питання про порівняльну цінність національних форм і їх соціального та політичного змісту, зіштовхувалися і боролися націоналізм консервативний і радикально-прогресивний».

Мова йде про Галичину насамперед тому, що в XIX ст. поборники ідеї української самостійності ніяк не могли знайти легального грунту для своєї роботи в Росії. Урядова політика тут зводилась до того, щоб не допустити ніякого українства — ні радикального, ні поміркованого, ні клерикального, проводячи традиційний курс асиміляції українського населення в напрямі його русифікації. Вже за Петра І в 1720 році було видане урядове розпорядження, яке забороняло друкувати на Україні будь-які книги, крім церковних, та й останні тільки після звіряння з російськими з метою уніфікації. Великоросійська канцелярська мова вже з середини XVIII ст. панує в діловодстві установ на Україні, народна мова визнається «зникаючим наріччям», яке часто вводиться хіба що у вистави для надання їм комедійності. Поволі втрачається і самоназва українців; замість того вводиться офіційно-бюрократична термінологія «малоросіянин» — у співвідношенні до Московської держави — «Великої Русі».

Безумовно, Україна не була відірвана від світових подій, закономірностей світової історії. Вони виявлялись у тому, що в XVIII ст. спершу в Англії, а потім у Німеччині стало помітним все більше звертання до ідеї народності. В цьому ж напрямі діють і національні рухи наполеонівських часів. Посилюється слов'янофільський рух, який неминуче стимулював рух українофільський. Проте особливістю України було її ослаблення в кадровому відношенні, оскільки інтелігентне дворянство чи духовенство пішло на службу государеву. В зв'язку з цим центром українського руху кінця 50-х початку 60-х років став Петербург. Деякі гуртки на Україні були піддані гонінням як агенти «австрійської інтриги» і «польських підривних елементів», а деякі і розгромлені. Валуєвським циркуляром 1863 року друкування літератури українською мовою, крім белетристики, заборонялося. Цензура пішла далі, забороняючи і останню. Скоро мав місце черговий розгром — так званий Емський акт 1876 року, згідно з яким була накладена заборона на ввезення українських книжок з-за кордону, на переклад книг на українську з іноземних мов, на постановку українських вистав. На підставі цього закону почались утиски українських культурних громад.

(Далі буде).

ДЕРЖАВНІ ПЕЧАТІ:

ВЕЛИКА, СЕРЕДНЯ І МАЛА.

Олімпійські обрії

А В СОЧІ ГЕРЦОГА НЕМА...

Здається, чого-чого, а наполегливості манкуніанцям, як називають жителів Манчестера, не бракує. Ще не втамувавши гіркого розчарування від невдалої спроби стати місцем проведення Олімпіади-96, третє за величиною місто Англії вже вступило в наступне змагання: за право стати британським претендентом на проведення значно престижніших Олімпійських ігор 2000-го року. І тут Манчестер досяг першої перемоги, відтіснивши свого єдиного конкурента — Лондон.

Столицю підвела несприятлива ситуація з транспортним сполученням, а також відсутність єдиного міського керівництва, яке могло б організувати змагання таких масштабів.

Не можна, звичайно, категорично стверджувати, що на прийнятому в останні дні квітня рішенні Британського олімпійського комітету позначився чийсь вплив, хоч в обох міст були відомі широкому загалу покровителі. За Лондон виступав колишній чемпіон з бігу Себастьян Коу, за Манчестер—найбагатша людина Великобританії, герцог Вестмінстерський. Енергійний дюк, сам титул якого вказує на осяжне землевласництво в Лондоні, пояснює свій альянс тим, що його предки ще 900 років тому жили в Честері — поблизу Манчестера.

Як би там не було, а Манчестер мав перевагу ще в тому, що місто лише недавно одержало урок у справі «міжнародного змагання за проведення Олімпіади» і вже має в своєму розпорядженні чимало відмінних спортивних споруд. Міські власті, які фінансуватимуть суми з багатьма нулями на покриття необхідних витрат, заявили, що на сьогодні є 14 споруд олімпійського рівня, що вісім будуть готові до вересня 1993 року, решта п'ять — у стадії планування. Крім усього іншого, порівняно з Лондоном у Манчестера вигідніше становище з транспортним сполученням. Місто розташоване в рідконаселеній південно - західній частині Англії, впевнене, що зможе забезпечити все для подолання максимум за 15 хвилин відстаней між олімпійськими спорудами, а також місцями проживання всіх учасників і гостей ігор.

Чи справдяться цього разу сподівання жителів Манчестера? Відповідь дасть у вересні 1993 року Міжнародний олімпійський комітет. У будь-якому разі необхідні ще неабиякі зусилля, щоб шанси стали реальними. Адже при голосуванні за претендентів на організацію Олімпіади-96 Манчестер одержав тільки п'ять голосів з 86 можливих. Тепер же суперники будуть ще іменитіші. На сьогодні це — Берлін, Пекін, Сідней, Мілан, Бразілія й Белград.

Євген УКРАЇНЕЦЬ.

P. S. Ще раз подумав про наполегливість жителів Манчестера і згадав недавній «відступ без бою» нашого славного міста Сочі, яке зголосилося було влаштувати Білу Олімпіаду. Шкода, що нема в сочинців свого герцога. Може б, Одесі спробувати? Там хоч якийсь дюк стоїть...

МІЖ НАМИ—«ЗІРКАМИ»

Хокей

Головною подією хокейного сезону, що завершився, був чемпіонат світу, який проходив у трьох містах Фінляндії: Тампере, Турку і Хельсінкі. Чемпіонами стали шведи, «срібло» і «бронза», як відомо, дісталися збірним Канади та СРСР.

Гадаємо, що нашим читачам буде цікаво ознайомитися з поглядами на цей турнір людей, в хокеї авторитетних.

Спершу надамо слово наставникові чемпіонів Конні Евенссону:

— Ще до початку чемпіонату ми були переконані, що потрапимо до призової «трійки» і як максимум завоюємо золоті медалі...

Порівнюючи радянську та шведську збірні, К. Евенссон сказав: «Середній вік гравців нашої команди вищий, ніж у колективу СРСР. Крім того, в складі «Тре крунур» більше тих, хто грає в заокеанських клубах. Однак у даному випадку ця обставина обернулася швидше перевагою, оскільки «старі» хокеїсти і «профі» прагнули зіграти добре, ліпше, ніж решта. Вони з великим задоволенням поверталися до складу «рідної» команди, з радістю грали в європейський хокей»...

Нині, відзначив тренер збірної Швеції, в Радянському Союзі стає звичним явищем дозвіл хокеїстам виступати в зарубіжних клубах. Це — закономірний процес, якого не слід боятися. Необхідно лише перебудовувати комплектування і підготовку команди у відповідності з цими умовами, навчитися враховувати той факт, що найкращі гравці з'являтимуться в збірній лише на відповідальні змагання. А такими турнірами, як на К. Евенссона, стане вже в недалекому майбутньому змагання за Кубок Канади і Біла Олімпіада-92...

А тепер слово Вацлаву Недоманські. Нагадаємо, що він називався найкращим гравцем чемпіонату світу 1974 року, а перед цим тричі входив до складу збірної «Всі зірки світу». Центрфорвард Недоманські закинув в цілому 369 шайб і перебуває на четвертому місці у «довічному» списку найрезультативніших нападаючих Чехо-Словаччини. У Турку він побував як спостерігач американського клубу «Лос-Анджелес кінгз» і кореспондент швейцарської спортивної газети «Шпорт Цюріх».

— Для мене цей чемпіонат — всього лише один з серії на Кубок світу,— сказав він,— а не справжня першість світу, тому що на ній не були представлені найсильніші хокеїсти і було багато посереднього.' Найкращим же виявився матч збірних Швеції та Канади. Організаторам доведеться серйозно подумати про те, що необхідно зробити для підняття престижу цих змагань...

Недоманські висловив глибоке розчарування виступом чехо-словацької команди...

Нарешті, Вячеслав Фетисов, який, гадаємо, характеристик не потребує.

— Мене багато журналістів запитували, — відзначив Фетисов,— навіщо поїхав на цей чемпіонат, навіщо я ще раз погодився допомагати Тихонову, з яким у багатьох гравців, і у мене в тому числі, стосунки погані. Внесу ясність до цього питання. Я хотів виступати за збірну своєї країни, а не за команду Тихонова, прагнув грати для своїх болільників...

Відповідаючи на запитання, кого він бачить у якості можливого приємника Віктора Тихонова на посаді головного тренера збірної СРСР, Фетисов назвав Олександра Якушева та Володимира Юрзінова. «Тихонов створив міф про свою незамінимість, — сказав захисник,— але я з цим погодитись не можу. Зараз у нас є кілька хороших тренерів. Якушев, приміром, протягом року створив новий «Спартак», який знову грає в той хокей, який ця команда демонструвала в часи Старшинова та братів Майорових. Причому нині в розпорядженні тренера немає таких яскравих виконавців. Важливо також, що Якушев та Юрзінов, окрім бачення гри, володіють ще однією необхідною якістю — вони розуміються на душах хлопців...

Підготував Віктор ГЕНЧУК.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради Української РСР

Головний редактор
Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Олександр БІЛИК
заступник головного редактора
Анатолій ГОРЛОВ
заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН УРСР
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

ЗА КУЛІСАМИ ВЕЛОГОНКИ

Щороку в травні центр столиці України перетворюється на велетенський велостадіон. Кілька змагань, які організовує на доброму рівні Київський міськспорткомітет, викликають живий інтерес у мешканців і гостей міста.

Київські велостарти дали путівку у велике спортивне життя десяткам юнаків. Зробивши перші кола до визнання весняним, обрамленим каштановим квітом, Хрещатиком, багато з них потім фінішували на п'єдесталах пошани чемпіонатів України, СРСР, світу, велогонок Миру.

От і нинішня кільцева велогонка, маршрут якої проліг центральною магістраллю Києва, зібрала сильний склад учасників, що й обумовило гостру боротьбу за перемогу. А дісталася вона Анатолію Іщенку з РШВСМ «Україна-трек».

Але гонка — це не тільки сцена. Багато цікавого відбувається й за її кулісами. В цьому ви, гадаємо, переконаєтесь, ознайомившись із моментами, зафіксованими об'єктивом фотожурналіста Миколи Бочка.

І останнє, київські змагання велосипедистів, є чудовою рекламою цього прекрасного виду спорту. Чимало болільників після перегляду цих стартів й самі сідали в сідло велосипеда.

Віктор ОЗЕРЧУК.

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Заступник головного редактора Анатолій Горлов.

Чергові редактори — Володимир Скачко, Микола Хрієнко.

Автори макета — Анатолій Мироничев, Євген Українець.

Випусковий — Олексій Бондаренко.

Оформлення — Володимир Кисельов.

Коректори: Леся Онищенко, Антоніна Голик, Людмила Кисліцина, Валентина Лукаш, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська, Галина Каблак.

Верстальники: Тетяна Балюк, Алла Будникова, Ольга Яценко, Сергій Скаженюк.

Лінотипісти: Віктор Процун, Раїса Гринюк.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-47, проспект Перемоги, 50.

Індекс 60955.

Тираж 166.300.

Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.

Зам. 03151081.